

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

14.07.2026. Nr. 1-6/8

Uz 28.05.2026. Nr.1-04.1/185-pav/2026

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
tiesa@satv.tiesa.gov.lv

Par pieaicināto personu lietā Nr.2026-01-0106

Satversmes tiesa 2026.gada 21.janvārī ir ierosinājusi lietu Nr.2026-01-0106 “Par Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likuma 2.panta 5.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91.pantam, 105.panta pirmajiem trīs teikumiem un Līguma par Eiropas Savienības darbību 63.panta pirmajai daļai” (turpmāk – lieta Nr.2026-01-0106).

Ar Satversmes tiesas 2026.gada 26.maija lēmumu lietā Nr.2026-01-0106 tiesībsargs atzīts par pieaicināto personu. Tiesībsargs līdz 2026.gada 15.jūlijam ir aicināts rakstveidā izteikt viedokli par Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likuma¹ (turpmāk – NDADIL) 2.panta 5.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes² (turpmāk – Satversme), 1., 91.pantam, 105.panta pirmajiem trīs teikumiem un Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD), 63.panta 1.punktam.

Lēmums par tiesībsarga atzīšanu par pieaicināto personu nosūtīts tiesībsargam kopā ar anonimizētu personas V. (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) 2025.gada 23.decembra konstitucionālo sūdzību (turpmāk – Pieteikums) un Latvijas Republikas Saeimas (turpmāk – Saeima) 2026.gada 13.aprīļa atbildes rakstu Nr.612.1-11-14/26 (turpmāk – Atbildes raksts).

¹ [Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums](#): Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 02.07.2025. 124. Pieņemts: 19.06.2025. Stājas spēkā: 03.07.2025.

² [Satversme](#). Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 01.07.1993. 43; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs 31.03.1994. 6; Valdības Vēstnesis. 30.06.1922.144; Diena. 29.04.1993. 81. Pieņemts: 15.02.1922. Stājas spēkā: 07.11.1922.

Ievērojot iepriekš minēto, ar šo vēršu Satversmes tiesas uzmanību uz turpmāk secīgi izklāstītajiem argumentiem un apsvērumiem, kuriem var būt nozīme lietā Nr.2026-01-0106.

1.Par tiesvedības izbeigšanu daļā

Satversmes tiesa procesuāla rakstura jautājumus izskata pirms tiesību normu konstitucionalitātes izvērtēšanas pēc būtības.³ Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Tādējādi, pirmkārt, ir nepieciešams konstatēt personas Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma esamību.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka, lai nonāktu pie atziņas, ka pastāv pamattiesību aizskārums, ir nepieciešams konstatēt, ka: pirmkārt, apstrīdētā norma attiecībā uz personu ir piemērojama, otrkārt, pamattiesību aizskārums ir tiešs, konkrēts, apstrīdētā norma aizskar pieteikuma iesniedzēju pašu.⁴

Juridiskajā literatūrā ir pamatoti norādīts, ka konstitucionālā sūdzība pilda nozīmīgu lomu, nodrošinot līdzsvaru starp nepieciešamību personām aizstāvēt savas aizskartās pamattiesības un konstitūcijas ievērošanu kopumā.⁵

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka: “Tādējādi tiesvedībā, kas uzsākta pēc konstitucionālās sūdzības, tiek nodrošināta ne vien iespēja personai aizstāvēt savas aizskartās pamattiesības, bet arī konstitūcijas ievērošana kopumā. Nepieciešamība nodrošināt konstitūcijas ievērošanu ir skatāma ciešā kopsakarā ar šā pieteikuma primāro mērķi – novērst personas pamattiesību aizskārumu.”⁶

Latvijas Republikas Saeima NDADIL pieņēma 2025.gada 19.jūnijā, un tas stājās spēkā 2025.gada 3.jūlijā.

Lietā Nr.2026-01-0106 Pieteikuma iesniedzēja ir apstrīdējusi NDADIL 2. panta 5. punkta atbilstību Satversmes 1., 91. pantam, 105. panta pirmajiem trīs teikumiem un LESD 63. panta pirmajai daļai, par ko arī Satversmes tiesa ir ierosinājusi lietu Nr.2026-01-0106.

³ Satversmes tiesas 2011. gada 19. oktobra spriedums lietā [Nr.2010-71-01](#), 11. punkts un 2016. gada 29.aprīļa sprieduma lietā [Nr. 2015-19-01](#) 10. punkts.

⁴ Satversmes tiesas 2010. gada 22.jūnija spriedums lietā [Nr. 2009-111-01](#), 10.punkts; Satversmes tiesas 2016.gada 23.novembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā [Nr. 2016-02-01](#), 5.punkts.

⁵ Rodiņa A. Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse Latvijā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009, 20.lpp.

⁶ Satversmes tiesas 2021.gada 10.decembra lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā [Nr.2021-11-01](#), 11.1.punkts.

NDADIL 2.panta 5.punkts noteic, ka “Ar šo likumu tiek noteikts, ka iegūt nekustamo īpašumu vai tā daļu Latvijas Republikā ir aizliegts [...] :

5) juridiskajām personām, kurās Krievijas Federācijas vai Baltkrievijas Republikas valstspiederīgajiem tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām) vai kuru patiesie labuma guvēji ir Krievijas Federācijas vai Baltkrievijas Republikas pilsoņi;”.

Kā redzams no Pieteikuma, tad Pieteikuma iesniedzējas dibinātāja, dalībniece un patiesā labuma guvēja ir Krievijas Federācijas pilsoņe.⁷ Nekas neliecina par to, ka Pieteikuma iesniedzējas dibinātāja, dalībniece un patiesā labuma guvēja bauda Baltkrievijas Republikas pilsoņes tiesisko statusu. Pieteikuma iesniedzēja Pieteikumā nav arī norādījusi uz to, ka kāds cits tās dalībnieks ir Baltkrievijas pilsonis, kuram tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām) vai kurš bauda patiesā labuma guvēja statusu.

Tādējādi uz Pieteikuma iesniedzēju nav attiecināms NDADIL 2.panta 5.punkts kopumā, bet tikai tas regulējums, kas piemērojams juridiskajām personām, kurās Krievijas Federācijas valstspiederīgajiem tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām) vai kuru patiesie labuma guvēji ir Krievijas Federācijas pilsoņi. Tas nozīmē, ka NDADIL 2.panta 5.punktā divreiz ietverto vārdu “vai Baltkrievijas Republikas” konstitucionalitātes izvērtējumam nav tiesiska pamata, jo apstrīdētā norma šajās daļās attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju nav piemērojama, kas tādējādi nozīmē, ka šādā aspektā norma nevar radīt tiešu un konkrētu Pieteikuma iesniedzējas pamattiesību aizskārumu.

Jāvērš Satversmes tiesas uzmanība arī uz to, ka tiesībsargam nosūtītais Pieteikums ir ticis anonimizēts, kas tādējādi liedz identificēt konkrētu juridisko personu. Minētais ierobežo iespējas pietiekami detalizēti izvērtēt NDADIL 2.panta 5.punkta piemērojamību attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju. Iespējams, ka vēl kāds NDADIL 2.panta 5.punkta aspekts var nebūt attiecināms uz Pieteikuma iesniedzēju, ko Satversmes tiesa tiek aicināta apsvērt.

Tādējādi, ievērojot Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmās daļas 3.punktu un 20.panta piektās daļas 3.punktu, tiesvedība lietā Nr.2026-01-0106 daļā par NDADIL 2.panta 5.punktā ietverto vārdu

⁷ Pieteikuma 22.punkts.

“vai Baltkrievijas Republikas” atbilstību Satversmes 1., 91. pantam, 105. panta pirmajiem trīs teikumiem un LESD 63. panta pirmajai daļai būtu izbeidzama.

2.Apstrīdētā norma un ar to noteiktā Satversmes 105.pantā garantēto pamattiesību ierobežojuma raksturojums

Ievērojot minēto, Satversmes tiesai jāvērtē NDADIL 2.panta 5.punkta atbilstība Satversmes 1., 91. pantam, 105. panta pirmajiem trīs teikumiem un LESD 63.panta pirmajai daļai tiktāl, ciktāl tas noteic, ka “Ar šo likumu tiek noteikts, ka iegūt nekustamo īpašumu vai tā daļu Latvijas Republikā ir aizliegts [...] :

5) juridiskajām personām, kurās Krievijas Federācijas [...] valstspiederīgajiem tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām) vai kuru patiesie labuma guvēji ir Krievijas Federācijas [...] pilsoņi;” (turpmāk – Apstrīdētā norma).

NDADIL ir pieņemts 2025.gada 19.jūnijā un tas stājas spēkā 2025.gada 3.jūlijā. Saskaņā ar NDADIL 1.pantā noteikto, regulējuma mērķis ir, ievērojot pašaizsargājošās demokrātijas principu, noteikt ierobežojumus nekustamā īpašuma vai tā daļas iegūšanai īpašumā Latvijas Republikā noteiktām personu grupām, kas ir izsmeļoši uzskaitītas NDADIL 2.pantā, proti, Krievijas Federācijas un Baltkrievijas Republikas pilsoņiem, šajās valstīs reģistrētajām juridiskajām personām vai izveidotiem juridiskiem veidojumiem, kā arī juridiskajām personām, kurās šo valstu pilsoņiem pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai pamatkapitāla, vai kuru patiesie labuma guvēji ir Krievijas Federācijas vai Baltkrievijas Republikas pilsoņi vai tajās reģistrētas juridiskās personas.

Apstrīdēto normu raksturo vairāki aspekti. Saskaņā ar NDADIL anotāciju⁸ ar regulējumu noteiktais pamattiesību ierobežojums ir absolūts aizliegums. Savukārt atbilstoši Satversmes tiesas 2026.gada 21.janvāra lēmumā secinātajam, apstrīdētā norma pēc savas būtības ir imperatīva. Imperatīvas normas ir formulētas skaidri un pilnīgi nepārprotami, un šī veida normas neatstāj to piemērotājiem rīcības brīvību. Tādējādi apstrīdētajā normā ir ietverts absolūts jeb vispārējs aizliegums, precīzi konkretizēts ar šo aizliegumu aptverto personu loks un ir skaidri definētas pamattiesību ierobežojuma tiesiskās sekas. Šis aspekts detalizētāk tiks skatīts juridiskajā analizē par Apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91.panta pirmajam un otrajam teikumam.

⁸ Likumprojekta “Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums” [anotācija](#).

Satversmes tiesas uzmanība tiek vērsta arī uz to, ka lietā Nr.2026-01-0106 sākotnēji nozīme piešķirama ar Apstrīdēto normu noteiktā pamattiesību ierobežojuma vērtējumam pēc būtības, kā arī nekustamā īpašuma piederības izpratnei un nozīmei.

Kā norāda Pieteikuma iesniedzēja, tad tā ir 2020.gada 13.oktobrī dibināta kapitālsabiedrība, kuras visas kapitāla daļas pieder vienīgajai patiesā labuma guvējai – fiziskajai personai, kas ir Krievijas Federācijas pilsoņe.⁹ No Saeimas Atbildes raksta secināms, ka Pieteikuma iesniedzējas reģistrētais pamatdarbības veids ir sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana¹⁰, taču Pieteikuma iesniedzēja ir norādījusi, ka tā nodarbojoties arī ar nekustamo īpašumu iegādi, to atjaunošanu un realizāciju tirgū.¹¹

Tādējādi secināms, ka Pieteikuma iesniedzējas komercreģistrā reģistrētā pamatdarbība ir sava vai nomāta nekustamā īpašuma izīrēšana un pārvaldīšana, uz ko Apstrīdētā norma neattiecas. Neraugoties uz iepriekš minēto, Apstrīdētā norma, kas liedz iegūt īpašumā nekustamo īpašumu tādai juridiskajai personai, kurā Krievijas Federācijas valstspiederīgajiem tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām) vai kuru patiesie labuma guvēji ir Krievijas Federācijas pilsoņi, liedz Pieteikuma iesniedzējai turpināt līdz šim veikto komercdarbību tajā daļā, kas attiecas uz nekustamo īpašumu iegādi, to atjaunošanu un realizāciju tirgū Latvijas Republikas teritorijā.

Kā pamatoti norāda Saeima, tad Apstrīdētā norma liedz Pieteikuma iesniedzējai veikt komercdarbību tikai vienā no tās līdz šim veiktajiem komercdarbības virzieniem.¹² Apstrīdētā norma neietekmē Pieteikuma iesniedzējai jau piederošo nekustamo īpašumu izmantošanu, pārvaldīšanu, labumu gūšanu no šiem nekustamajiem īpašumiem, to attīstīšanu, kā arī iespējas pārvaldīt un apsaimniekot savu vai nomātu nekustamo lietu vai veikt citu komercdarbību. Jāuzsver, ka ar Apstrīdēto normu pieņemšanu Pieteicējas komercdarbība netiek liegta pilnībā, Pieteikuma iesniedzēja netiek likvidēta vai tās darbība apturēta. Apstrīdētā norma neliedz veikt nekustamo īpašumu iegādi, atjaunošanu un tirdzniecību citās valstīs. Tādējādi secināms, ka ar Apstrīdēto normu Pieteikuma iesniedzējas komercdarbība tiek ietekmēta tādā veidā, ka tai Latvijas Republikas teritorijā turpmāk ir aizliegts iegūt īpašumā nekustamos īpašumus vai to daļas neatkarīgi no to tālākās izmantošanas mērķa un nepieciešamības.

⁹ Pieteikuma 30.punkts.

¹⁰ Atbildes raksta 2.1.punkts.

¹¹ Pieteikuma 67.punkts.

¹² Atbildes raksta 2.1.punkts.

Satversmes 105.pantā noteiktās tiesības uz īpašumu ir visas mantiska rakstura tiesības, kuras persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas.¹³ Minētā konstitucionālā ranga garantija ietver īpašnieka tiesības izmantot viņam piederošo īpašumu pēc saviem ieskatiem, kā arī gūt no tā ekonomisku labumu.¹⁴ Latvijas konstitucionālā tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 105.pants paredz visaptverošu mantiska rakstura tiesību garantiju un neaprobežojas vienīgi ar Civillikumā reglamentētajām īpašuma tiesībām.¹⁵

Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka ar „tiesībām uz īpašumu” saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas un Satversmes 105.pantā noteikto tiesību uz īpašumu saturā ietilpst arī dažādas ekonomiskās intereses, tostarp komercdarbības veikšana.¹⁶

Ar komercdarbības veikšanu jāsaprot arī tiesisku darījumu slēgšana, ko Apstrīdētā norma noteiktā veidā ierobežo. Latvijas tiesību sistēma vispārīgi pieļauj plašu privātpersonu autonomiju mantisko attiecību sfērā. Kā norādīts juridiskajā literatūrā, tad likums piešķir plašu rīcības brīvību līgumu slēgšanā, ko mēdz apzīmēt ar “līgumu brīvību”, kas satur šādus elementus: 1) brīvība izvēlēties slēgt vai neslēgt kādu līgumu; 2) līgumpartnera izvēles brīvība; 3) līguma satura izvēles brīvība; 4) līguma formas izvēles brīvība.¹⁷ Apstrīdētā norma šo līguma brīvību ierobežo, kas tādejādi nozīmē arī komercdarbības ierobežojumu.

Nav šaubu, ka nekustamo īpašumu attīstīšana ir komercdarbības nozare ar vērā ņemamu ietekmi uz tautsaimniecību,¹⁸ ko raksturo ievērojams investīciju apjoms.¹⁹ Neraugoties uz minēto, jāvērs Satversmes tiesas uzmanība uz to, ka nekustamo īpašumu raksturo arī specifiskas tiesiski novērtējamas īpašības, kam lietā Nr. 2026-01-0106 ir īpaši akcentējama nozīme.

Divvārdis “nekustamais īpašums” Latvijas tiesību sistēmā tiek lietots kā noteikts termins.²⁰ Nekustamais īpašums ir nekustamas lietas apzīmējums īpašuma tiesību kontekstā. Latvijas tiesību sistēmā terminu “nekustamais īpašums” raksturo plašs tvērums. To attiecina uz zemi un visa veida

¹³ Satversmes tiesas 2011.gada 30.marta spriedums lietā [Nr.2010-60-01](#), 17.1.punkts, Satversmes tiesas 2020.gada 28.septembra spriedums lietā [Nr. 2019-37-0103](#), 15.2. punkts.

¹⁴ Satversmes tiesas 2024. gada 3. jūlija spriedums lietā [Nr. 2022-44-01](#), 14.2.punkts.

¹⁵ Satversmes tiesas 2012.gada 7.jūnija spriedums lietā [Nr.2011-19-01](#), 9.punkts.

¹⁶ Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā [Nr. 2009-100-03](#), 8.2. punkts un 2011. gada 30. marta spriedums lietā [Nr. 2010-60-01](#), 17.1. punkts.

¹⁷ Torgāns K. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 37.lpp.

¹⁸ [Latvijas Nekustamā īpašuma tirgus statistiskie rādītāji](#).

¹⁹ [Nekustamā īpašuma attīstītāju alianse](#).

²⁰ Grūtups A., Kalniņš E. Civillikuma komentāri. Trešā daļa. Lietu tiesības. Īpašums. Otrais papildinātais izdevums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 23.lpp.

būvēm (arhitektoniskiem, tehniskiem vai konstruktīviem virszemes, pazemes vai zemūdens stacionāriem darinājumiem) Būvniecības likuma 1.panta 3.punkta izpratnē.²¹

Lietā Nr.2026-01-0106 ir nozīme tam, kādas tiesības bauda nekustamas lietas īpašnieks. Īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu Latvijā ietver sevī noteiktas īpašnieka tiesības, kas kā absolūta rakstura lietu tiesības ir spēkā pret jebkuru trešo personu. Civillikuma²² regulējums paredz noteikumus gan par lietu tiesībām un nekustamām lietām Latvijas teritorijā piemērojamo likumu, gan noteikumus par īpašnieka tiesībām rīcībai ar sev piederošo īpašumu, kā arī satur specifiskus noteikumus par zemes īpašnieka tiesībām.

Civillikuma 18.pants tieši noteic, ka: "Lietu tiesības - ieskaitot valdījumu - noteicamas pēc lietas atrašanās vietas likuma. [...] Lietu tiesību iegūšana, pārgrozīšana vai izbeigšana, ja tās attiecas uz Latvijā esošu nekustamu mantu, kā arī no tiesiskiem darījumiem izrietošas saistību tiesības, uz kuru pamata šādas lietu tiesības var iegūt, pārgrozīt vai izbeigt, formas un satura ziņā noteicamas vienīgi pēc Latvijas likuma vienalga, kādas personas un kur taisījušas attiecīgos tiesiskos darījumus. Pretēji noteikumi un formas šajos tiesiskos darījumos Latvijā nav spēkā." Tādējādi Latvijas likumdevējs ir noteicis to, ka lietu tiesības, ieskaitot valdījumu, ir noteicamas pēc lietas atrašanās vietas tiesībām (*lex rei sitae*).²³

Civillikuma 1036.pants noteic, ka īpašums dod īpašniekam pilnīgas varas tiesību pār lietu, ciktāl šīs tiesības nav pakļautas sevišķi noteiktiem aprobežojumiem. Civillikuma 1038.pantā likumdevējs ir noteicis, ka īpašnieks var viņam piederošo lietu valdīt, iegūt tās augļus, izlietot to pēc sava ieskata savas mantas pavairošanai un vispār to lietot visādā kārtā, kaut arī no tam rastos zaudējums citai personai. Minētā likuma 1040.pants paredz, ka: "Īpašniekam ir pašreizstāvības tiesība un, sakarā ar to, tiesība pat iznīcināt svešas lietas, kuru dēļ viņam būtu jābaidās pazaudēt savu paša, ja viņam nav iespējams citādi novērst draudošo zaudējumu." Civillikuma 1042.pants noteic, ka: "Zemes īpašniekam pieder nevien tās virsa, bet arī gaisa telpa virs tās, kā arī zemes slāņi zem tās un visi izrakteņi, kas tajos atrodas." Civillikuma 1043.pants paredz, ka: "Zemes īpašnieks var, pēc sava ieskata, rīkoties ar savas zemes virsu, gaisa telpu virs tās, kā arī ar zemes slāņiem zem tās, ja vien viņš ar to neskar svešas robežas." Tādējādi redzams, ka īpašnieks bauda plašas rīcības iespējas ar sev piederošo nekustamo īpašumu, kas var tikt izlietotas tiktāl, ciktāl tās neierobežo normatīvie akti.

²¹ [Būvniecības likums](#). Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 30.07.2013. 146. Pieņemts: 09.07.2013. Stājas spēkā: 01.10.2014.

²² [Civillikums](#). Latvijas Republikas likums. Valdības Vēstnesis. 20.02.1937. 41. Pieņemts: 28.01.1937. Stājas spēkā: 01.09.1992.

²³ Mieriņa A. Starptautiskās privāttiesības: ģenēze un sistēma. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 176.lpp.

Nekustamo īpašumu raksturo cieša un pastāvīga piesaiste konkrētai ģeogrāfiskai vietai, teritorijai. Tieši ģeogrāfiskā dimensija ir tā, kas atšķir nekustamo īpašumu no cita veida īpašuma,²⁴ kam lietā Nr.2026-01-0106 ir īpaša nozīme. Fakts, ka nekustamais īpašums ir piesaistīts noteiktai ģeogrāfiskai vietai, ir nozīmīgs gan pašam īpašniekam, gan arī valstij, kuras teritorijā attiecīgais nekustamais īpašums atrodas.

Nekustamā īpašuma atrašanās noteiktā vietā ir priekšnoteikums nekustamā īpašuma izmantošanas veida izvēlei. To ietekmē ne tikai ģeogrāfiskie apstākļi vai atrašanās vietas sniegtās priekšrocības, bet arī konkrētas valsts tiesību sistēma, valsts iekārta un sabiedrības kopējā attieksme pret īpašuma tiesībām uz noteiktu nekustamu lietu. Arī valsts, noteicot nodokļu politiku, paredzot teritorijas plānošanas noteikumus, dažādus ierobežojumus vai izsniedzot noteiktas atļaujas, reaģē uz noteikta nekustamā īpašuma ģeogrāfisko dimensiju.

Īpaša nozīme lietā Nr.2026-01-0106 piešķirama tam, ka nekustamais īpašums nav tikai konkrētam tiesību subjektam piederoša nekustama lieta, tas vienlaikus atrodas teritorijā, kas ir viens no valsts konstitutīvajiem elementiem, kas pastāv līdzās tautai un valsts varai.²⁵ Satversmes 3.pants noteic, ka: "Latvijas valsts teritoriju starptautiskos līgumos noteiktās robežās sastāda Vidzeme, Latgale, Kurzeme un Zemgale." Latvijas Republikas teritorija, kas noteikta Satversmes 3.pantā, ievērojot 1990.gada 4.maija deklarācijas Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu²⁶ 4.punktu, ir viens no Latvijas valsts konstitucionāli tiesiskajiem pamatiem. Kā norādījusi Satversmes tiesa, tad teritorija ir viens no galvenajiem valstiskuma elementiem, kas pastāv līdzās pastāvīgiem iedzīvotājiem, efektīvai valdībai un spējai stāties starptautiskās attiecībās.²⁷ Latvijas konstitucionālā tiesa ir uzsvērusi, ka: "Nacionālā valstī teritorijas jautājums ir jautājums par valsts būtību."²⁸

Tādējādi nekustamais īpašums ir viens no nozīmīgākajiem īpašuma veidiem un to visvairāk raksturo tieši piesaiste noteiktai ģeogrāfiskai vietai. Tam savukārt ir nesaraujama saite ar noteiktas valsts teritoriju, valsts jurisdikciju pār to, kā arī valsts atbildību par īpašuma tiesību institucionālās un individuālās garantijas respektēšanu Satversmes 105.panta izpratnē.

Tādējādi ir secināms, ka Apstrīdētā norma aizskar Pieteikuma iesniedzējas Satversmes 105.pantā noteiktās tiesības uz īpašumu, jo sašaurina Pieteikuma iesniedzējas kā komersanta

²⁴ Smith B., Zaibert L. [The Metaphysics of Real Estate](#). Topoi, 2001, 20: 2, 2001, 161-172.

²⁵ Dišlers K. Latvijas valsts varas orgāni un viņu funkcijas. Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2004, 8.lpp.

²⁶ [Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu](#). Latvijas Republikas likums. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. 17.05.1990. 20.; Cīņa. 08.05.1990. 99. Pieņemts: 04.05.1990. Stājas spēkā: 04.05.1990.

²⁷ Satversmes tiesas 2007.gada 29.novembra sprieduma lietā [Nr.2007-10-0102](#) 32.punkts.

²⁸ Satversmes tiesas 2007.gada 29.novembra sprieduma lietā [Nr.2007-10-0102](#) 40.3.punkts.

komercdarbību. Apstrīdētā norma, kas ierobežo noteiktu tiesību subjektu iespējas iegūt īpašumā nekustamo īpašumu, ir aplūkojama ciešā sasaistē ar teritorijas kā viena no valsts konstitutīvajiem elementiem konceptu.

3.Ar Apstrīdēto normu noteiktā pamattiesību ierobežojuma atbilstības Satversmes 1.pantam un 105.panta pirmajiem trim teikumiem izvērtējums

Satversmes 1.pants noteic, ka: "Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika."

Satversmes 105.panta pirmie trīs teikumi tieši noteic, ka: "Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu."

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka gadījumā, ja lietā apstrīdēta tiesību normas atbilstība gan tiesiskās paļāvības aizsardzības principam, gan Satversmes 105.pantam, apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1. pantam jāvērtē kopsakarā ar Satversmes 105. pantu.²⁹

Latvijas konstitucionālā tiesa ir norādījusi, ka, lai izvērtētu Satversmes 105. pantā noteikto pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitāti, jānoskaidro, vai tas ir noteikts ar likumu, vai tas ir noteikts leģitīma mērķa labad un vai tas atbilst samērīguma principam.³⁰

3.1 Apstrīdētajā normā paredzētais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, vērtējot tiesību uz īpašumu ierobežojuma konstitucionalitāti, vispirms ir jāpārbauda, vai ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu un tādā likumdošanas procesā, kas atbilst labas likumdošanas principam.³¹ Kā savulaik norādījusi Latvijas konstitucionālā tiesa, tad pamattiesību ierobežojums atbilst kritērijam "noteikts saskaņā ar likumu", ja: a) tas noteikts nacionālajās tiesībās; b) šāds likums personai ir pieejams; c) tas ir pietiekami skaidri formulēts.³²

²⁹ Satversmes tiesas 2010.gada 6.decembra spriedums lietā [Nr. 2010-25-01](#), 4. punkts un 2011.gada 19.oktobra spriedums lietā [Nr. 2010-71-01](#), 15. punkts.

³⁰ Satversmes tiesas 2010.gada 6.decembra spriedums lietā [Nr.2010-25-01](#), 5.punkts.

³¹ Satversmes tiesas 2024.gada 15.februāra spriedums lietā [Nr. 2023-04-0106](#), 17. punkts.

³² Satversmes tiesas 2009.gada 4. februāra spriedums lietā [Nr. 2008-12-01](#), 10.1.punkts, Satversmes tiesas 2008. gada 22.decembra spriedums lietā [Nr. 2008-11-01](#), 11.1.punkts.

Pieteikuma iesniedzēja ir norādījusi, ka Apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums nav noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, jo nav ievērots labas likumdošanas princips, kas izpaudies Eiropas Savienības tiesību nevērtēšanā, kā arī pienācīgas izpētes neveikšanā un Apstrīdētās normas ietekmes nevērtēšanā.³³ Saeima šādai Pieteikuma iesniedzējas nostājai nav pievienojusies, jo uzskata, ka labas likumdošanas princips ir ticis ievērots.³⁴ Kā liecina NDADIL pieņemšanas gaita, tad nav pamata uzskatīt, ka likumdevējs nebūtu ievērojis labas likumdošanas principu. Minēto pamato vairāki apsvērumi.

Nedz pieteikuma iesniedzēja, nedz Saeima neapšaubā to, ka Apstrīdētā norma ir izsludināta Satversmē noteiktajā kārtībā, tā ir skaidra un saprotama, kā arī ir pieejama atbilstoši normatīvo aktu prasībām.

2025.gada 21.janvārī, parakstot vēstuli Nr.111.8/1-5-14/25, pieci Saeimas deputāti, ievērojot Saeimas kārtības ruļļa³⁵ 79.panta noteikumus, Saeimas prezidijam iesniedza likumprojektu "Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums" uz 3 lapām, kā arī anotāciju uz 17 lapām. Saeimas kārtības ruļļa 79.panta pirmās daļas 4.punkts noteic, ka likumprojektus Saeimai var iesniegt ne mazāk kā pieci deputāti. Minētā panta trešajā daļā likumdevējs ir noteicis, ka tikai Ministru kabinetam ir pienākums likumprojektam pievienot anotāciju. Saeimas kārtības ruļļa 85.panta piektā daļa noteic, ka tajā gadījumā, ja likumprojektu iesniedz ne mazāk kā pieci deputāti, atbildīgā komisija Prezidija noteiktajā kārtībā aizpilda likumprojekta anotāciju, ietverot tajā iesniedzēja atbildes uz likumā noteiktajiem jautājumiem. Kā redzams NDADIL gadījumā, tad paši deputāti jau bija sagatavojuši pietiekami izvērstu likumprojekta anotāciju.

Anotācijas saturs liecina par to, ka Apstrīdētās normas pieņemšanas gaitā, pirmkārt, ir vērtēta attiecīgā likumprojekta nepieciešamība, kas skatīta reģiona drošības kontekstā un sasaistē ar Latvijas pienākumu aizsargāt tās demokrātisko iekārtu.³⁶ Anotācijā detalizēti vērtēta pamattiesību ierobežojuma atbilstība Satversmei un starptautiskajām saistībām cilvēktiesību jomā. Jāpievienojas Saeimas norādītajam, ka Apstrīdētās normas apspriešanas gaitā ir vērtētas personu ekonomiskās intereses, kas saistītas ar saimnieciskās darbības veikšanu.³⁷ Par pamatotu atzīstama arī Saeimas norāde, ka anotācija atspoguļo to, ka likumdevējs ir vērtējis arī pieņemamā regulējuma atbilstību

³³ Pieteikuma 83.-105.punkts.

³⁴ Atbildes raksta 2.1.2.punkts.

³⁵ [Saeimas kārtības rullis](#). Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. Latvijas Vēstnesis. 18.08.1994. 96; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs. 08.09.1994. 17. Pieņemts: 28.07.1994. Stājas spēkā: 01.09.1994.

³⁶ Likumprojekta "Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums" [anotācijas](#) 1.punkts.

³⁷ Atbildes raksts 2.1.2.punkts.

Līguma par Eiropas Savienības darbību³⁸ 63.panta pirmajai daļai. Šajā kontekstā arī jānorāda, ka nedz anotācijas saturs, nedz Saeimas par attiecīgo likumprojektu atbildīgās komisijas sēžu debašu vai Saeimas sēžu debašu saturs pats par sevi nevar būt pamats atzīnai, ka noteikta tiesību norma ir vai nav atbilstoša augstāka juridiskā spēka normai. Lai varētu atzīt, ka Apstrīdētā norma ir pieņemta atbilstoši labas likumdošanas principam, ir jāpārlicinās, ka likumdevējs ir vērtējis nozīmīgākos aspektus tādā detalizācijas pakāpē, kas izslēdz jebkādas šaubas par paviršu, nepārdomātu vai neracionālu likumdošanas procesu.

Lietā Nr.2024-40-03 ir īpaši nozīmīgi uzsvērt tiesiskās sistēmas vienotības principa nozīmi. Kā norādījusi Satversmes tiesa, tad būtiska demokrātiskas tiesiskas valsts principa sastāvdaļa ir tiesiskās sistēmas vienotība, kas nozīmē to, ka valstī ir jāpastāv savstarpēji saskaņotām tiesību normām, kas harmoniski darbojas vienotas tiesību sistēmas ietvaros.³⁹ Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka: “[..] atbilstoši racionāla likumdevēja principam un tiesību sistēmas vienotības principam likumdevējs pieņem savstarpēji saskaņotas tiesību normas, kas harmoniski darbojas visas tiesību sistēmas ietvaros.”⁴⁰

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka demokrātiskā valstī procesam, kurā tiek pieņemts tāds normatīvais tiesību akts, kas ierobežo personas pamattiesības, vajadzētu sabiedrībā viest pārliecību, ka pieņemtais akts ir tiesisks, jo sabiedrībā jāveidojas pārliecībai par to, ka apstrīdētās normas pieņemšanas gaitā nepieciešamība ierobežot Satversmē noteiktās pamattiesības bija rūpīgi izvērtēta.⁴¹ Likumdošanas procesam jāatbilst normatīvajos aktos noteiktajām formālajām prasībām, kā arī jāveicina personu uzticēšanās valstij un tiesībām.⁴²

Apstrīdētā norma nav uzskatāma par principiāli jaunu risinājumu vai nestandarta pieeju Latvijas tiesību sistēmā. Nacionālās drošības likuma⁴³ 38.panta otrā daļa noteic, ka Krievijas Federācijas pilsoņi nevar iegūt būtisku līdzdalību vai izšķirošu ietekmi nacionālajai drošībai nozīmīgā kapitālsabiedrībā vai kļūt par nacionālajai drošībai nozīmīgas personālsabiedrības biedru, kā arī būt par nacionālajai drošībai nozīmīgas komercsabiedrības patieso labuma guvēju. Likuma “Par zemes

³⁸ [Līgums par Eiropas Savienības darbību](#). Oficiālais Vēstnesis C 326 , 26/10/2012 Lpp. 0001 - 0390

³⁹ Satversmes tiesas 2018. gada 18. decembra spriedums lietā [Nr. 2016-04-03](#), 21.2. punkts.

⁴⁰ Satversmes tiesas 2020. gada 28. septembra spriedums lietā [Nr. 2019-37-0103](#), 26.4.punkts.

⁴¹ Satversmes tiesas 2009. gada 26. novembra spriedums lietā [Nr. 2009-08-01](#), 17.2. punkts.

⁴² Satversmes tiesas 2018. gada 12. aprīļa spriedums lietā [Nr. 2017-17-01](#), 21.3.punkts.

⁴³ [Nacionālās drošības likums](#). Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 29.12.2000. 473/476; Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs. 08.02.2001. 3. Pieņemts: 14.12.2000. Stājas spēkā: 12.01.2001.

reformu Latvijas Republikas pilsētās”⁴⁴ 5.nodaļa regulē darījumus ar zemes īpašumiem un noteic gan darījuma objektus, gan arī darījumu subjektus. Šis regulējums reglamentē to tiesību subjektu loku, kas ir tiesīgi iegūt īpašumā zemi Latvijā. Analogiski secinājumi ir izdarāmi arī likuma “Par zemes privatizāciju lauku apvidos” sestās nodaļas regulējuma kontekstā, jo arī tas ir attiecināts uz darījumiem ar zemes īpašumiem un paredz gan šādu darījumu objektus, gan to subjektus.⁴⁵ Latvijas tiesiskais regulējums valsts drošības interesēs ne tikai ierobežo darījumus ar nekustamo īpašumu, bet, piemēram, paredz noteiktus nekustamo īpašumu lietošanas aprobežojumus. Piemēram, Pretmobilitātes infrastruktūras izveides likums⁴⁶ paredz pretmobilitātes pasākumu īstenošanu, kas var izpausties arī kā tiesību uz īpašumu aprobežojums. Tas liecina, ka tiesību sistēma kopumā ir vērsta uz to, lai mazinātu Latvijas valsts drošības riskus. Apstrīdētā norma, kas ir izsludināta, publiski pieejama, kā arī pietiekami skaidri un saprotami formulēta, ir uzskatāma par iederīgu Latvijas tiesību sistēmā un atbilstošu valsts drošības interesēm.

Tādējādi NDADIL pieņemšanas gaita nerada šaubas par atkāpēm no labas likumdošanas principa, jo likumdevējs ir vērtējis gan attiecīgā likumprojekta nepieciešamību, tā ietekmi uz personu pamattiesībām, ekonomiskajām interesēm, Latvijas starptautiskajām saistībām, paredzējis izņēmumus, kā arī noteiktu pārejas periodu jaunā tiesiskā regulējuma iedzīvināšanai tiesību sistēmā.

Tātad secināms, ka ar Apstrīdēto normu noteiktais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu.

3.2 Ar Apstrīdēto normu noteiktā pamattiesību ierobežojuma legitīmais mērķis

Ikvienu pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums ir nosakāms svarīgu interešu – legītīma mērķa – labad.⁴⁷ Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka pienākums norādīt legītīmo mērķi Satversmes tiesas procesā visupirms ir institūcijai, kas ir izdevusi apstrīdēto aktu.⁴⁸

⁴⁴ [Likums “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās”](#). Latvijas Republikas likums. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. 19.12.1991. 49/50; Diena. 13.12.1991. 242. Pieņemts: 20.11.1991. Stājas spēkā: 20.11.1991.

⁴⁵ [Likums “Par zemes privatizāciju lauku apvidos”](#). Latvijas Republikas likums. Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs. 20.08.1992. 32/33/34; Diena. 21.07.1992. 132. Pieņemts: 09.07.1992. Stājas spēkā: 01.09.1992.

⁴⁶ [Pretmobilitātes infrastruktūras izveides likums](#). Latvijas Republikas likums. Latvijas Vēstnesis. 10.10.2025. 196. Pieņemts: 02.10.2025. Stājas spēkā: 11.10.2025.

⁴⁷ Satversmes tiesas 2005. gada 22. decembra spriedums lietā [Nr.2005-19-01](#), 9. punkts

⁴⁸ Satversmes tiesas 2011.gada 25.oktobra spriedums lietā [Nr.2011-01-01](#), 13.2.punkts.

Saeima ir norādījusi ka Apstrīdētajai normai ir legītīmie mērķi. Proti, Apstrīdētās normas legītīmie mērķi atbilst Satversmes 116.pantā norādītajam legitīmajam mērķim – valsts (sabiedrības) drošības aizsardzība un demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzība.⁴⁹ Arī Pieteikuma iesniedzēja vispārīgi neapšaubā to, ka šāds varētu būt Apstrīdētās normas legitīmais mērķis.⁵⁰

Jāvērš Satversmes tiesas uzmanība uz to, ka NDADIL 1.pants izvērsti skaidro šā likuma mērķi. No minētā regulējuma nepārprotami izsecināms tas, ka likumdevējs, citstarp pieņemot arī Apstrīdēto normu, ir rūpējies par valsts un sabiedrības, kā arī demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzības interesēm. Tā ir likumdevēja reakcija uz ģeopolitiskajiem izaicinājumiem, kurus izraisījušas agresīvas, nedemokrātiskas un savu pilsoņu cilvēktiesību neievērojošas Latvijas Republikas kaimiņvalstis – Krievijas Federācija un Baltkrievijas Republika.

Saeima, pieņemot NDADIL, ir paplašinājusi to preventīvo mehānismu klāstu, kas ir vērsts uz valsts un Latvijas tautas drošības apdraudējumu mazināšanu. Arī NDADIL anotācijā skaidri norādīts uz to, ka šis normatīvais akts ir “[..] vērsts uz sabiedrības un valsts drošības interešu aizsardzību, kas ir legitīms mērķis personas tiesību ierobežošanai, it sevišķi hibrīdkara un nacionālās drošības apdraudējuma apstākļos.”⁵¹

Apstrīdētā norma ir valsts centieni rīkoties savlaicīgi, samērīgi un paš aizsargājošās demokrātijas principam atbilstoši izpaušme. Tādējādi ar Apstrīdēto normu noteiktajam pamattiesību ierobežojumam ir legītīmi mērķi - valsts (sabiedrības) drošības aizsardzība un demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzība.

Tātad secināms, ka ar Apstrīdēto normu noteiktajam pamattiesību ierobežojumam ir legītīmi mērķi.

3.3 Ar Apstrīdēto normu noteiktā pamattiesību ierobežojuma samērīgums

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka, vērtējot pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, vispirms jāpārbauda, vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti legitīmā mērķa sasniegšanai, proti, vai ar izraudzītajiem līdzekļiem var sasniegt legitīmo mērķi.⁵²

⁴⁹ Atbildes raksta 2.1.3.punkts.

⁵⁰ Pieteikuma 110.punkts.

⁵¹ Likumprojekta “Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likums” [anotācijas](#) 1.punkts.

⁵² Satversmes tiesas 2025. gada 28. marta spriedums lietā [Nr.2024-04-01](#), 20.punkts.

Kā norādījusi Satversmes tiesa, tad izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, ja ar konkrēto regulējumu šis mērķis tiek sasniegts.⁵³ Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka Apstrīdētā norma – ciktāl tā attiecas uz juridiskām personām, kuru dalībnieks un patiesā labuma guvējs ir saņēmis pastāvīgās uzturēšanās atļauju vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijā – neaizsargā demokrātisku valsts iekārtu un sabiedrības drošību.⁵⁴ Pieteikuma iesniedzējas nostāja balstīta tajā, ka NDADIL neregulē Krievijas Federācijas pilsoņu uzturēšanās tiesības Latvijas Republikā, Apstrīdētā norma aizliedz iegūt vienīgi nekustamo īpašumu Latvijā, NDADIL pieļauj iespējas ikvienai personai iegūt īpašumā vienīgo dzīvošanai paredzēto nekustamo īpašumu Latvijā, nav saprotams tas, kā Latvijas drošības aizsardzību veicina tas, ka Krievijas Federācijas pilsonim, kuram Latvijā drīkst piederēt viens nekustamais īpašums, nedrīkst piederēt vairāki.⁵⁵

Šādai nostājai nevar pievienoties vairāku apsvērumu dēļ. Pirmkārt, NDADIL neattiecas un neregulē ar uzturēšanās tiesībām Latvijas Republikā saistītos jautājumus. Šis likums ir attiecināts tikai uz tādu darījumu ierobežošanu, kas var apdraudēt Latvijas nacionālo drošību. Otrkārt, tas, ka Apstrīdētā norma aizliedz iegūt nekustamo īpašumu, bet ne, piemēram, kapitāldaļas vai transportlīdzekļus, ir likumdevēja racionālas izvēles rezultāts, kas ir balstīts nekustamā īpašuma praktiskajās un tiesiskajās īpašībās. Proti, tas ir tāds īpašums, kas ir piesaistīts noteiktai ģeogrāfiskai atrašanās vietai. Jau iepriekš akcentēts, ka teritorija ir viena no valsts konstitutīvajiem elementiem, kas pastāv līdzās tautai un valsts varai. Tādējādi nekustamais īpašums ir specifisks un nozīmīgs īpašuma veids, kam ir piešķirama īpaša nozīme arī valsts drošības un pat pastāvēšanas kontekstā. Treškārt, likumdevēja izvēle nodrošināt iespēju iegūt īpašumā mājokli ir saistīta ar Latvijas starptautisko saistību izpildi, kas nekādā mērā neliedz paralēli noteikt ierobežojumus iegūt īpašumā citus nekustamos īpašumus, ja tam ir leģitīms mērķis un tas notiek atbilstoši samērīguma principam. Kā minēts iepriekš, tad NDADIL ir konstruēts kā preventīvs mehānisms, kas ir vērsts uz potenciālo valsts drošības apdraudējumu risku novēršanu. Šis normatīvais akts neskar jau esošās tiesības, kas iegūtas uz nekustamajām lietām, tas nekādā mērā neliedz personām uzturēties Latvijā vai kā citādi nepamazina noteiktu tiesību subjektu tiesības. Tā ir likumdevēja izvēle, kas atspoguļo tā izpratni par pašlaik nepieciešamajiem soļiem valsts drošības apdraudējuma mazināšanai.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka: “Nav šaubu par to, ka tiesības un politika pamatlikumā ir cieši saistīti jēdzieni, jo tiesiskā valstī politika nevar būt pilnīgi brīva no tiesībām un arī likumdevēju varu

⁵³ Satversmes tiesas 2014. gada 7. februāra spriedums lietā [Nr.2013-04-01](#), 26.punkts.

⁵⁴ Pieteikuma 125.punkts.

⁵⁵ Pieteikuma 122.-124.punkts.

un izpildvaru saista Satversmes prasības. Tiesiskā valstī Satversmes galvenais uzdevums ir nodrošināt to, ka demokrātiski izveidotām institūcijām piešķirtā valsts vara kļūst saistoša tikai tad, kad tā izteikta tiesību veidā. Tādējādi Satversme aizsargā personu tiesības, jo nodrošina gan to, ka prasība pēc veicamās darbības tiesiskuma ir saistoša visiem valsts varas atzariem, gan arī to, ka valsts vara netiek izmantota ļaunprātīgi.”⁵⁶ Minētais apliecina to, ka likumdevējs, pieņemot tiesību aktus, ņem vērā kā juridiskos, tā arī politiskos apsvērumus noteiktā laikā un telpā. Ir saprotams tas, ka pēc Krievijas Federācijas pilna mēroga karadarbības uzsākšanas Ukrainā, ko ir atklāti un praktiski atbalstījusi Baltkrievijas Republika, ir bijuši nepieciešami soļi, kas preventīvi mazinātu Latvijas valsts drošības riskus. Viens no šādiem soļiem ir turpmāka nekustamo īpašuma iegādes ierobežošana minēto agresorvalstu pilsoņiem vai juridiskām personām, kuru dalībnieku, dibinātāju vai patiesā labuma guvēju sastāvā ir šo agresorvalstu pilsoņi. Šādā veidā tiek liegta tādu nekustamo īpašumu īpašnieku, kam ir attiecīgo agresorvalstu pilsonības vai tieša un noturīga saikne ar tiem, īpatsvara palielināšanās Latvijā, kas pilnībā saskan ar valsts drošības interesēm kā izvirzīto leģitīmo mērķi.

Tas, ka izraudzītie līdzekļi, kas nostiprināti Apstrīdētajā normā, noteiktos apstākļos var tikt apietti vai aizliegums pārkāpts nekādā mērā nenožīmē, ka šie līdzekļi nav piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai. Kā pamatoti norādīts juridiskajā literatūrā, tad izraudzītajam līdzeklim ir jānodrošina leģitīmā mērķa sasniegšana, tomēr tam nav jābūt ideālam.⁵⁷

Iespējams, ka NDADIL pieņemšana ir novēlota reakcija vai arī nepietiekami izlēmīgs solis valsts drošības apdraudējuma novēršanai, taču lietā Nr.2026-01-0106 aplūkojama tikai Apstrīdētās normas atbilstība augstāka juridiskā spēka tiesību normām un tikai kontekstā ar Pieteikuma iesniedzējai kā juridiskajai personai Satversmē noteikto pamattiesību ierobežojumu.

Iepriekš minētais rada pamatu secinājumam, ka likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmo mērķu sasniegšanai, jo mazīna valsts apdraudējuma riskus, ko varētu radīt tas, ka noteikts tiesību subjektu loks turpmāk iegūst īpašuma tiesības uz nekustamām lietām Latvijas Republikas teritorijā.

Tātad secināms, ka Saeimas izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmo mērķu sasniegšanai un ar to palīdzību šos mērķus var sasniegt.

Pamattiesību ierobežojuma samērīguma vērtēšanas ietvaros ir jāpārbauda arī tas, vai izraudzītie līdzekļi ir nepieciešami leģitīmo mērķu sasniegšanai, proti, vai leģitīmos mērķus nevar sasniegt ar

⁵⁶ Satversmes tiesas 2005.gada 16.decembra spriedums lietā [Nr.2005-12-0103](#), 17.punkts.

⁵⁷ Balodis K. Pamattiesību ierobežojuma konstitucionalitātes izvērtēšana Satversmes tiesā. Jurista Vārds, 24.05.2016., Nr. 21 (924), 10.–15. lpp.

citiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, kuri būtu tikpat iedarbīgi.⁵⁸ Satversmes tiesa ir norādījusi, ka par saudzējošāku līdzekli atzīstams nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi var sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē un kurš no valsts un sabiedrības neprasa nesamērīgi lielu ieguldījumu.⁵⁹ Gadījumā, ja tiek konstatēts kaut viens mazāk privātpersonu ierobežojošs līdzeklis, ir pamats atzīņai, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo pamattiesības.⁶⁰

Satversmes tiesai, vērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmē noteiktajām pamattiesībām, nav uzdevums aizstāt likumdevēja rīcības brīvību ar savu viedokli par racionālāko risinājumu, taču tās kompetencē ietilpst pārbaudes veikšana par to, vai likumdevējs, ierobežojot personas pamattiesības, ir pienācīgi izvērtējis tādu alternatīvu līdzekļu esību, kuri pamattiesības aizskartu mazāk.⁶¹ Konstitucionālajai tiesai ir tiesības norādīt uz alternatīvu līdzekļu pastāvēšanu,⁶² bet ar to nav jāsaprot visa alternatīvo līdzekļu apzināšana vai uzskaitīšana.⁶³

Kā norādījusi Satversmes tiesa, tad: "Tiesību normā ietvertā mērķa sasniegšanas līdzekli var uzskatīt par pieņemamu tikai tādā gadījumā, ja nav citu – efektīvāku, personu mazāk apgrūtināšu līdzekļu."⁶⁴

Pieteikuma iesniedzēja norāda, ka pastāv alternatīvi līdzekļi, ar kuriem Apstrīdētās normas leģitīmo mērķi var sasniegt vienlīdz efektīvi, taču mazāk ierobežojot personu pamattiesības.⁶⁵ Šādu nostāju Pieteikuma iesniedzēja balsta tajā, ka Apstrīdētās normas leģitīmo mērķi vienlīdz efektīvi var sasniegt arī tad, ja Apstrīdētajā normā paredzēto aizliegumu neattiecina uz tādām juridiskajām personām, kuru dalībnieki vai patiesā labuma guvēji, kas ir Krievijas Federācijas pilsoņi, bauda Latvijā piešķirtu Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu.⁶⁶ Minētā pozīcija citstarp ir balstīta uz Satversmes tiesas atziņu par to, ka Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa vai cita tiesiskā pamata uzturēties Latvijā piešķiršana ir individuāla izvērtējuma rezultāts, kas saistīts ar valsts drošības apdraudējuma risku analīzi katra Krievijas Federācijas pilsoņa, kas izrādījis attiecīgu iniciatīvu, kontekstā.⁶⁷

⁵⁸ Satversmes tiesas 2018. gada 6. jūnija spriedums lietā [Nr.2017-21-01](#), 19.punkts.

⁵⁹ Satversmes tiesas 2021. gada 7. oktobra sprieduma lietā [Nr.2020-59-01](#), 22. punkts.

⁶⁰ Satversmes tiesas 2009. gada 23. aprīļa spriedums lietā [Nr.2008-42-01](#), 17.2. punkts.

⁶¹ Satversmes tiesas 2010. gada 30. marta spriedums lietā [Nr. 2009-85-01](#), 19. punkts.

⁶² Satversmes tiesas 2005. gada 4. novembra spriedums lietā [Nr. 2005-09-01](#), 14.3. punkts.

⁶³ Satversmes tiesas 2009. gada 23. aprīļa spriedums lietā [Nr. 2008-42-01](#), 17.2. punkts.

⁶⁴ Satversmes tiesas 2005.gada 6.aprīļa spriedums lietā [Nr.2004-21-01](#), 9.3.2.punkts.

⁶⁵ Pieteikuma 158.punkts.

⁶⁶ Pieteikuma 149.punkts.

⁶⁷ Satversmes tiesas 2024.gada 15.februāra spriedums lietā Nr.[2023-04-0106](#), 20.2.punkts.

Jāvērš Satversmes tiesas uzmanība uz to, ka lietā Nr.2026-01-0106 ir jānorobežo Pieteikuma iesniedzēja no tās dalībnieces un patiesā labuma guvējiem. Juridiskajā literatūrā pamatoti ir norādīts, ka: "Juridiska persona ir noteiktu mērķu īstenošanai nodibināta un likumā par tiesību subjektu atzīta organizācija vai mantisko vērtību kopums, kas par savām saistībām atbild tikai ar savu, no dibinātāju un dalībnieku mantas nošķirtu mantu."⁶⁸ Juridiskās personas ir patstāvīgi tiesību subjekti, kas ir nošķirami no fiziskām personām, taču nav nodalāmi no tām. Bez fizisko personu līdzdalības juridiskās personas nevarētu veikt nekāda veida tiesiski nozīmīgas darbības.⁶⁹ Tādējādi arī lietā Nr.2026-01-0106 ir nozīmīgi nošķirt Pieteikuma iesniedzēju no tās dibinātājas, dalībnieces un patiesā labuma guvējiem, taču vienlaikus ir jāņem vērā Apstrīdētās normas raksturs.

Proti, likumdevējs, apzinoties to, ka juridiskās personas var iegūt īpašumā nekustamas lietas Latvijas Republikas teritorijā, NDADIL ir paredzējis vairāku kategoriju juridiskās personas. Apstrīdētajā normā veidota sasaiste starp juridisku personu un tās dalībnieku vai patieso labuma guvēju pilsonību, bet, piemēram, NDADIL 2.panta 3.punktā ietvertas juridiskās personas, kas reģistrētas Krievijas Federācijā. Tas nozīmē, ka likumdevējs ir attiecinājis nekustamo īpašumu iegādes aizliegumu gan uz tādām juridiskām personām, kas reģistrētas Krievijas Federācijā, gan tādām, kuras minētas Apstrīdētajā normā – juridiskās personas, kuras raksturo tādas ar šīm juridiskajām personām noteiktā veidā saistītas fiziskas personas, kurām ir Krievijas Federācijas pilsonība.

Tātad likumdevējs Apstrīdētajā normā tieši pilsonības faktam ir piešķīris izšķirošu nozīmi, jo ir ticis ņemts vērā tas, ka tikai ar fiziskas personas līdzdalību juridiskā persona spēj veikt tiesiski nozīmīgas darbības. Tas nozīmē, ka tikai ar fiziskas personas pieņemtajiem lēmumiem tiks noteikts attiecīgajai juridiskajai personai piederošā nekustamā īpašuma faktiskais izmantošanas veids. Tas ir cieši saistīts ar atziņu, ka tikai fiziskas personas spēj formulēt savu politisko nostāju, paust lojalitāti noteiktai valstij, tās iekārtai un pat tās pastāvēšanai kā tādai.

Tādējādi, ja likumdevējs ir vēlējies novērst tādu nekustamo īpašnieku īpatsvara pieaugumu Latvijā, kuriem ir Krievijas Federācijas pilsonība, kas apliecina noturīgu saikni ar attiecīgo ārvalsti, lai sasniegtu izvirzīto leģitīmo mērķi aizsargāt valsts (sabiedrības) drošību un demokrātisko valsts iekārtu, tad nepastāv citi tikpat efektīvi līdzekļi, lai šo leģitīmo mērķi sasniegtu.

Analogiski secinājumi ir attiecināmi arī uz citiem Pieteikuma iesniedzējas apsvērumiem par alternatīviem leģitīmo mērķu sasniegšanas līdzekļiem (diferencētāks aizliegums atkarībā no

⁶⁸ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 87.lpp.

⁶⁹ Balodis K. Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 2007, 93.lpp.

nekustamā īpašuma veida, maksimālā nekustamā īpašuma platība, ārvalstnieka nodzīvotais laiks konkrētā valstī u.c.).⁷⁰ Neviena no šādiem piedāvājumiem nesasniedz likumdevēja mērķi – pilnībā apturēt tādu nekustamo īpašumu īpašnieku, kam ir pilsonībā balstīta tieša, individuāla un personiska, cieša un noturīga tiesiska saikne ar Krievijas Federāciju, īpatsvara pieaugumu Latvijas teritorijā, lai tādējādi aizsargātu valsts (sabiedrības) drošību un demokrātiskas valsts iekārtu.

Jānorāda, ka citu valstu pieredze vai pieeja ārvalstnieku tiesību iegādāties nekustamos īpašumus šajās valstīs ir jāvērtē ar piesardzību, jo jāņem vērā katras valsts specifika, vēsturiskā pieredze, ģeogrāfiskie apstākļi un citi faktori.

Alternatīvu līdzekļu izvēlē nav mazsvarīgi, lai tie neprasītu arī pārmērīgu valsts vai sabiedrības resursu ieguldījumu.⁷¹ Tūlītēji ieviešama ierobežojuma apstākļos, kā arī ņemot vērā nekustamo īpašumu daudzveidību, valsts resursa ierobežoto raksturu, Pieteikuma iesniedzējas norādītie alternatīvie līdzekļi varētu tikt raksturoti kā tādi, kas varētu prasīt pārmērīgu valsts resursu ieguldījumu.

Tātad secināms, ka nepastāv par Apstrīdēto normu saudzējošāki līdzekļi, kas būtu piemēroti un tikpat efektīvi Saeimas izraudzītā leģitimā mērķa sasniegšanai, bet vienlaikus neprasītu pārmērīgu valsts vai sabiedrības resursu ieguldījumu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, lai konstatētu, vai apstrīdētā norma ir atbilstoša jeb proporcionāla, ir jānoskaidro, vai labums, ko sabiedrība iegūst, ierobežojot privātpersonas tiesības, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu.⁷²

Tātad ir jānoskaidro, vai ar Apstrīdētajām normām noteiktais īpašuma tiesību ierobežojums, kas liedz iegūt īpašumā nekustamo īpašumu tādai juridiskajai personai, kurā Krievijas Federācijas valstspiederīgajiem tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām) vai kuru patiesie labuma guvēji ir Krievijas Federācijas pilsoņi, nodrošina sabiedrībai lielāku labumu par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu.

Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka tiesību normām un to piemērošanas rezultātam ir jābūt taisnīgam.⁷³

⁷⁰ Pieteikuma 154.-157.punkts.

⁷¹ Satversmes tiesas 2021. gada 6. aprīļa spriedums lietā [Nr. 2020-31-01](#), 20.2.punkts.

⁷² Satversmes tiesas 2010.gada 30. marta spriedums lietā [Nr.2009-85-01](#), 20.punkts.

⁷³ Satversmes tiesas 2025.gada 10.decembra spriedums lietā [Nr.2024-21-0103](#), 22.2.punkts.

Vērtējot to, vai sabiedrība gūst lielāku labumu no tā, ka likumdevējs ir noteicis aizliegumu iegūt īpašumā nekustamo īpašumu tādai juridiskai personai, kurā Krievijas Federācijas valstspiederīgajiem tiešas vai netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām) vai kuru patiesie labuma guvēji ir Krievijas Federācijas pilsoņi, par tādējādi personai radītajām nelabvēlīgajām sekām, ir jāpārbauda taisnīga līdzsvara esamība starp indivīdu īpašuma tiesībām un interesēm no vienas puses un sabiedrības tiesībām un interesēm, no otras.

Kā minēts iepriekš, tad sabiedrības ieguvums no Apstrīdētās normas ir tiešs, jo ar tās piemērošanu nepaplašinās to Latvijas Republikas teritorijā esošo nekustamo īpašumu īpašnieku klāsts, kuri potenciāli var radīt risku Latvijas valsts drošībai un pastāvēšanai, jo atrodas pilsonībā balstītās tiešās tiesiska rakstura attiecībās ar Krievijas Federāciju. Minētais vienlīdz lielā mērā attiecināms kā uz fiziskām personām, kuras ir Krievijas Federācijas pilsoņi, gan arī juridiskām personām, kuru dalībnieki vai patiesā labuma guvēji ir šīs agresorvalsts pilsoņi.

Ievērojot minēto, ar Apstrīdēto normu, kā tas ir skaidrots arī iepriekš, Pieteikuma iesniedzējas komercdarbība netiek izbeigta vai apturēta, tā var turpināt veikt komercdarbību sava vai citu subjektu nekustamo īpašumu iznomāšanas un pārvaldīšanas jomā. Apstrīdētā norma neattiecas uz Pieteikuma iesniedzējas jau iegūtajām īpašuma tiesībām uz nekustamajām lietām Latvijas Republikas teritorijā. Jāuzsver, ka Pieteikuma iesniedzējas tiesības veikt komercdarbību nekustamo īpašumu iegādes un to tirdzniecības jomā ir atkarīgas arī no dalībnieku vai patieso labuma guvēju struktūras. Ar Apstrīdēto normu netiek ierobežotas Pieteikuma iesniedzējas dalībnieku sastāva izmaiņas. Jāakcentē arī tas, ka Apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums nav uzskatāms par absolūtu komercdarbības aizliegumu, kas noteikts uz mūžu. Tādējādi nav pamata Apstrīdētās normas ietekmi uz Pieteikuma iesniedzēju aplūkot kā absolūta rakstura.⁷⁴ NDADIL pārejas noteikumu 2.punktā ir paredzēts Ministru kabineta pienākums ne retāk kā reizi gadā izvērtēt likumā noteikto tiesību ierobežojumu nepieciešamību. Tādējādi Apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums tiek pakļauts pārskatīšanai jau no tā pieņemšanas brīža. Minētie apsvērumi kopumā nodrošina taisnīga līdzsvara esamību starp sabiedrības interesēm un Pieteikuma iesniedzējai radīto ierobežojumu nelabvēlīgajām sekām.

Tas nozīmē, ka ar Apstrīdētajām normām sabiedrība, nosakot aizliegumu iegūt īpašumā nekustamo īpašumu tādām juridiskām personām, kurās Krievijas Federācijas valstspiederīgajiem tiešas vai

⁷⁴ Satversmes tiesas 2017.gada 24.novembra spriedums lietā Nr.[2017-07-01](#).

netiešas līdzdalības veidā pieder vismaz 25 procenti no ieguldījuma vai attiecīgās juridiskās personas pamatkapitāla daļām (akcijām) vai kuru patiesie labuma guvēji ir Krievijas Federācijas pilsoņi, gūst lielāku labumu par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu.

Tātad Apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums ir samērīgs un atbilst Satversmes 105.panta pirmajiem trim teikumiem.

4. Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 1.pantā nostiprinātajam tiesiskās palāvības aizsardzības principam

Apstrīdētās normas atbilstība vērtējama Satversmes 1.pantā nostiprinātā tiesiskās palāvības aizsardzības principa kontekstā.

Tiesiskās palāvības principa ievērošanas kontekstā ir jāpievienojas Saeimas norādēm par to, ka personām var rasties tiesiskā palāvība uz to, ka tā varēs iegādāties nekustamos īpašumus, kas ar Apstrīdētās normas iedzīvināšanu pašlaik tiek liegts.⁷⁵

Tomēr nevienam tiesību subjektam nav pamata paļauties uz to, ka spēkā esošais regulējums nekad nemainīsies. Satversmes tiesas praksē ir atzīts, ka noteiktos apstākļos likumdevējam ir jāveic pastāvošā tiesiskā regulējuma grozīšana, lai varētu pienācīgi reaģēt uz mainīgajiem dzīves apstākļiem.⁷⁶ Saprotams arī tas, ka ne vienmēr veiktās izmaiņas normatīvajā regulējumā un šo izmaiņu praktiskā iedzīvināšana apmierinās visus tiesību normu adresātus. Minētais pilnā mērā ir attiecināms arī uz Saeimas reakciju uz agresīvu un nedemokrātisku kaimiņvalstu rīcību, kas ir izraisījusi lielāko militāro konfliktu Eiropā kopš Otrā pasaules kara un apdraud Latvijas nacionālo drošību.

Šādos apstākļos privātpersonu tiesiskās palāvības aizsardzības līmenis ir zemāks, jo valstij ir pienākums veikt pašaizsargājošās demokrātijas principam atbilstošus preventīvus pasākumus tad, ja nacionālā drošība ir pakļauta augstāka līmeņa riskam, nekā ierasts. Jānorāda arī uz to, ka Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) praksē ir atzīts, ka, vērtējot personas pamattiesību ierobežojumu, ir jāņem vērā arī politiskie apstākļi.⁷⁷ Proti ir piešķirama tiesiska nozīme tam, ka konkrēts pamattiesību ierobežojums, kas vērsts pret Krievijas Federācijas pilsoņiem vai tiem piederošām juridiskām personām, ir noteikts apstākļos, kuros Latvijas kaimiņvalsts Krievijas

⁷⁵ Atbildes raksta 2.1.4.3.punkts.

⁷⁶ Satversmes tiesas 2015. gada 8. decembra spriedums lietā Nr. 2015-07-03, 19. punkts.

⁷⁷ ECT 2023.gada 23.maija [lēmums](#) lietā *Gapoņenko pret Latviju* (iesniegums Nr.30237/18), 43.rindkopa.

Federācija nesenā pagātnē bija iebrukusi Gruzijas Republikas teritorijā,⁷⁸ bija ieguvusi militāru un politisku kontroli pār daļu Ukrainas teritorijas⁷⁹ un pašlaik ir vainojama pilna mēroga karadarbībā pret Ukrainu.

Neraugoties uz iepriekš minēto, nav šaubu, ka Apstrīdētās normas iedzīvināšanai jānodrošina taisnīga līdzsvara esamība starp sabiedrības interesēm un tiesisko palāvību. Jāvērš Satversmes tiesas uzmanība, ka taisnīga līdzsvara esamības pamatojošie apsvērumi, kas vienlīdz lielā mērā attiecināmi arī uz tiesiskās palāvības aizsardzības principa ievērošanu, jau skaidroti kontekstā ar Satversmes 105.panta pirmo trīs teikumu ievērošanu.

5. Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 91.pantam

Satversmes 91.pants nosaka: “Visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas.”

Kā ir norādījusi Satversmes tiesa, šajā pantā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti principi: vienlīdzības princips - panta pirmajā teikumā, un diskriminācijas aizlieguma princips - otrajā teikumā. Satversmes 91.panta pirmajā teikumā nostiprinātais vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tai ir objektīvs un saprātīgs pamats.⁸⁰ Savukārt Satversmes 91.panta otrajā teikumā ietvertais diskriminācijas aizliegums ir vienlīdzības principa aspekts, kas noteiktās situācijās šo principu precizē un palīdz to piemērot. Diskriminācijas aizlieguma mērķis ir izskaust nevienlīdzīgu attieksmi, ja tā balstīta uz kādu nepieļaujamu kritēriju.⁸¹

Pieteikuma iesniedzējas ieskatā Apstrīdētā norma viņu nostādot nevienlīdzīgā situācijā ar citām juridiskām personām Pieteikuma iesniedzējas kapitāldaļu piederības dēļ, tādējādi pārkāpjot diskriminācijas aizlieguma principu. Tāpat Apstrīdētā norma paredzot nepamatoti vienādu attieksmi pret juridiskām personām, neatkarīgi no tā, vai to kapitāldaļas pieder Krievijas pilsoņiem, kuriem Latvijā ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statuss, vai Krievijas pilsoņiem bez šādas atļaujas vai statusa, tādējādi pārkāpjot tiesiskās vienlīdzības principu.

⁷⁸ ECT Lielās palātas 2021.gada 21.februāra [spriedums](#) lietā *Gruzija pret Krieviju (II)* (iesniegums Nr.38263/08).

⁷⁹ ECT Lielās palātas 2024.gada 25.jūnija [spriedums](#) lietā *Ukraina pret Krieviju (Attiecībā uz Krimu)* (iesniegumi Nr.20958/14 un 38334/18).

⁸⁰ Satversmes tiesas 2018.gada 29.jūnija spriedums lietā [Nr.2017-28-0306](#), 9.punkts.

⁸¹ Satversmes tiesas 2019.gada 23.aprīļa spriedums lietā [Nr.2018-12-01](#), 21.punkts.

Kā norādīts Pieteikumā un Satversmes tiesas 2026.gada 21.janvāra lēmumā par lietas Nr. 2026-01-0106 ierosināšanu Pieteikuma iesniedzēja ir komercsabiedrība, kas pilnībā pieder Krievijas Federācijas pilsoni. Attiecīgi Pieteikuma iesniedzēja atrodas Apstrīdētās normas tvērumā, kas ierobežo viņas iespējas iegūt nekustamo īpašumu Latvijas Republikā, un ir nepieciešams izvērtēt, vai Pieteikuma iesniedzējas gadījumā šāda attieksme atbilst tiesiskās vienlīdzības principam (Satversmes 91.panta pirmais teikums) un diskriminācijas aizlieguma principam (Satversmes 91.panta otrais teikums).

5.1. Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 91.panta pirmajam teikumam

Pieteikuma iesniedzēja apgalvo, ka Apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 91.panta pirmajā teikumā nostiprinātajam vienlīdzības principam, jo tā paredzot nepamatoti vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām juridiskām personām.

Ir svarīgi precizēt, ka Pieteikuma iesniedzēja apšaubā Apstrīdētās normas atbilstību t.s. vienlīdzības principa negatīvajam aspektam. Proti, vienlīdzības princips primāri paredz regulējumu no t.s. pozitīvā aspekta viedokļa, kas pieprasa, ka “vienādas situācijas ir jāregulē vienādi”. Tai pašā laikā, no pozitīvā aspekta izriet arī tā negatīvais spoguļattēls saskaņā ar kuru “dažādas situācijas ir jāregulē dažādi”. Tomēr, kā atzīts tiesību zinātnē, tiesiskās sekas abos gadījumos ir atšķirīgas.⁸²

Vienlīdzības principa pozitīvajā aspektā personai, kura atrodas neizdevīgākā situācijā, ir tiesības prasīt, lai attieksme pret viņu būtu tāda pati kā pret personu, kura atrodas izdevīgākā situācijā (salīdzināmā situācija). Savukārt negatīvajā aspektā persona, pret kuru attiecas tāpat kā pret personu salīdzināmajā situācijā, taču kura atrodas citādā situācijā, nevar, balstoties uz vienlīdzības principu, automātiski prasīt kādu noteiktu citādu attieksmi, jo šajā gadījumā trūkst salīdzināmās situācijas, uz kuru šai attieksmei vajadzētu orientēties.

Respektīvi, no tā, ka pret attiecīgo personu ir jāizturas citādi, vēl nav iespējams izsecināt, kādai šai attieksmei ir jābūt – atšķirībā no vienlīdzības principa pozitīvā aspekta. Tādēļ gadījumā, ja tiek konstatēts, ka divas dažādas situācijas tiek regulētas vienādi, attiecīgais noregulējums ir uzskatāms par prettiesisku vienlīdzības principa pārkāpumu tikai tad, ja vienādā attieksme ir patvaļīga, t.i., bez jebkāda saprātīga pamatojuma. Patvaļīgums ir saistāms ar patvaļas aizlieguma principu, kas nosaka likumdevēja rīcības brīvības robežas un ir viens no būtiskākajiem likuma varas jeb tiesiskas valsts

⁸² E.Levits [“Par tiesiskās vienlīdzības principu”](#), Latvijas Vēstnesis, Laidiens Nr.68, 08.05.2003 (aplūkots 02.07.2026).

elementiem. Patvaļīguma izvērtējums ir veicams samērīguma pārbaudes ietvaros, un par patvaļīgu likumdevēja rīcību ir uzskatāma tāda atšķirīga attieksme, kur starp šo attieksmi un likumdevēja izvirzīto likuma leģitīmo mērķi nav konstatējama vai nu nekāda saikne vai arī šī saikne ir ļoti vāja. Gadījumā, ja likumdevējs ir rīkojies patvaļīgi un pārkāpis vienlīdzības principa negatīvo aspektu, tad valstij ir pienākums attiecīgo gadījumu noregulēt citādi, taču arī šajā gadījumā valsts saglabā rīcības brīvību, izvēloties kā tieši šis jautājums būtu noregulējams. Savukārt, ja patvaļas aizlieguma princips ir ticis ievērots, tad tas apstāklis, ka salīdzināmās situācijas faktiski ir dažādas, pats par sevi nav uzskatāms par pietiekamu, lai attiecīgais noregulējums tiktu atzīts par prettiesisku.⁸³

Minētajiem apstākļiem ir būtiska papildus metodoloģiska nozīme vispārīgi izvērtējot Apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 91.panta pirmajā teikumā ietvertajam vienlīdzības principam tā negatīvajā aspektā.

Savukārt, lai izvērtētu, vai Apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91.panta pirmajam teikumam no Pieteikuma tvēruma viedokļa, ir jānoskaidro: 1) vai personas (personu grupas) ir salīdzināmas un atrodas vienādos (kā norādīts Pieteikumā) apstākļos; 2) vai Apstrīdētā norma paredz vienādu attieksmi pret atšķirīgos apstākļos esošām personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.

5.1.1. Salīdzināmās personas un situācijas

Pieteikuma iesniedzējas ieskatā savstarpēji ir jāsalīdzina juridiskās personas, kuras ietilpst Apstrīdētās normas tvērumā, proti, Krievijas pilsoņiem piederošas juridiskās personas. Tomēr pēc Pieteikuma iesniedzējas domām likumdevējs ir nepamatoti vienādi izturējies pret šo personu grupu, jo nav šajā personu grupā ietilpstošās juridiskās personas diferencējis pēc citām pazīmēm. Pieteikuma iesniedzējas ieskatā šādai pazīmei būtu jābūt pastāvīgās uzturēšanās atļaujai vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusam, kas piemīt Krievijas pilsonim, kuram pieder juridiskās personas kapitāldaļas. Proti, aizliedzot vai ierobežojot nekustamā īpašuma iegādi Latvijas teritorijā, būtu jāparedz atšķirīga attieksme pret juridiskajām personām, kas pieder Krievijas pilsoņiem ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijā vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu un juridiskajām personām, kas pieder Krievijas pilsoņiem bez uzturēšanās atļaujas vai statusa, jo Pieteikuma iesniedzējas ieskatā šīs juridisko personu grupas atrodas būtiski atšķirīgos apstākļos.

⁸³ E.Levits ["Par tiesiskās vienlīdzības principu"](#), Latvijas Vēstnesis, Laidiens Nr.68, 08.05.2003 (aplūkots 02.07.2026).

Atšķirīgos apstākļus pēc Pieteikuma iesniedzējas domām rada tas, ka attiecībā uz Krievijas pilsoņiem, lai viņi Latvijā varētu saņemt pastāvīgās uzturēšanās atļauju vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu, tiek veikta pārbaude, vai šīs personas un to pastāvīga dzīvošana Latvijā nerada apdraudējumu Latvijas demokrātiskai iekārtai un sabiedrības drošībai, un šī pazīme pēc Pieteikuma iesniedzējas domām būtu attiecināma arī uz juridiskām personām, kuras pieder šādiem Krievijas pilsoņiem. Proti, šādu juridisko personu kapitāldaļu turētāju pārbaude nodrošinot arī to, ka šīs juridiskās personas nevar apdraudēt valsts drošību un tāpēc nav nepieciešams ierobežot to tiesības iegūt nekustamo īpašumu Latvijā.

Tomēr Krievijas pilsoņi un Krievijas pilsoņi ar pastāvīgo uzturēšanās atļauju Latvijā vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu neatrodas pietiekami atšķirīgos apstākļos, lai Pieteikumā aprakstīto pazīmi (uzturēšanās atļaujas vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa esamība) varētu attiecināt arī uz juridiskajām personām, kas ir saistītas ar šiem Krievijas pilsoņiem.

Visupirms jāatzīmē, ka pastāvīgā uzturēšanās atļauja vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statuss ir statusi, kurus valsts ir piešķirusi, īstenojot migrācijas politiku, un šie statusi nekādā veidā neraksturo konkrētās personas lojalitāti vai attieksmi pret Latvijas valsti. Vienīgā prezumpcija, kas varētu izrietēt no abiem šiem statusiem ir tas, ka personai ir tiesības likumīgi uzturēties Latvijas teritorijā. Tai pašā laikā šāda statusa esamība nenozīmē, ka personai ir arī pastāvīgi jāuzturas Latvijas teritorijā – persona var jebkurā laikā brīvi izceļot no Latvijas un brīvi atgriezties.

Ir arī jāatzīmē, ka Latvijai, atbilstoši Satversmē un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) noteiktajam pamattiesību standartam, ir diezgan plaša rīcības brīvība attiecībā uz migrācijas politikas īstenošanu un kontroli. Proti, ne Satversme, ne Konvencija negarantē ārvalstnieku tiesības ieceļot vai uzturēties konkrētā valstī, savukārt valstij ir plašas tiesības kontrolēt ārvalstnieku ieceļošanu, uzturēšanos, kā arī izraidīšanu.⁸⁴ Tāpat Konvencijas normas neuzliek valstīm jebkāda veida pienākumus saistībā ar ārvalstnieku vēlmi uzturēties noteiktā valstī, proti, valstij nav pienākums respektēt šādu ārvalstnieka izvēli, piešķirot vai nodrošinot ārvalstnieka uzturēšanos tajā.⁸⁵ Tāpat ārvalstniekiem nav no Konvencijas normām izrietoša pamata

⁸⁴ Skat. piemēram, ECT Lielās palātas 1996.gada 15.novembra [spriedums](#) lietā *Chahal pret Apvienoto Karalisti* (iesniegums Nr.22414/93), 73.rindkopa.

⁸⁵ Skat., piemēram, ECT 2000.gada 7.novembra [lēmums](#) lietā *P.R. pret Nīderlandi* (iesniegums Nr.39391/98).

uzskatīt un paļauties, ka viņiem tiks piešķirta uzturēšanās atļauja,⁸⁶ vai iepriekš piešķirtā atļauja tiks pēc viņu pieprasījuma pagarināta.

Piemērojot iepriekš minētās atziņas izskatāmās lietas kontekstā, jāatzīmē, ka uzturēšanās atļaujas saņemšana nerada personai – ārvalstniekam - tiesisku saikni ar valsti, kas šādu atļauju ir izsniegusi, bet tikai uz noteiktu laiku leģitimizē šīs personas tiesības uzturēties valstī. Personai nav tiesību paļauties, ka tās uzturēšanās tiesības citā valstī turpināsies, savukārt valstij ir tiesības un diezgan plaša rīcības brīvība migrācijas politikas ietvaros iepriekš izsniegto uzturēšanās atļauju anulēt likumā noteiktajos gadījumos. Šajā sakarā jāatzīmē, ka Imigrācijas likumā noteiktajā kārtībā izsniegtā pastāvīgās uzturēšanās atļauja nav un nevar būt permanenta un var tikt noteiktos gadījumos anulēta, piemēram, gadījumos, kad kompetentās iestādes (šajā gadījumā valsts drošības iestādes) ir sniegušas atzinumu par to, ka konkrētais ārvalstnieks apdraud valsts drošību, sabiedrisko kārtību vai drošību. Minētais norāda uz to, ka arī veicot papildus drošības pārbaudes pirms pastāvīgās uzturēšanās atļaujas vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršanas, likumdevējs pieļauj, ka personu raksturojošie faktiskie un tiesiskie apstākļi var mainīties.

Tāpat citā valstī izsniegta uzturēšanās atļauja nekādā veidā neietekmē personas tiesisko saikni ar tās pilsonības valsti. Kā jau bija minēts iepriekš, personai, kas ir saņēmusi pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijā, nav pienākuma uzturēties Latvijā, un šāda persona var *de facto* uzturēties savā pilsonības valstī un izmantot pastāvīgās uzturēšanās atļauju, lai ieceļotu Latvijā un atgrieztos savā pilsonības valstī.

Savukārt attiecībā uz Pieteikumā norādīto pārbaudi, kas tiek veikta pirms pastāvīgās uzturēšanās atļaujas vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusa piešķiršanas, Satversmes tiesas uzmanība vēršama uz to, ka šādas pārbaudes tiek veiktas arī attiecībā uz tiem Krievijas pilsoņiem, kas pretendē uz termiņuzturēšanās atļauju, tomēr Pieteikumā nav norādīts, vai Pieteikuma iesniedzējas ieskatā šī Krievijas pilsoņu grupa arī būtu diferencējama attiecībā pret pārējiem Krievijas pilsoņiem, kā arī tas, vai Krievijas pilsoņi ar termiņuzturēšanās atļauju atrodas salīdzināmā situācijā ar tiem Krievijas pilsoņiem, kuriem ir izsniegta pastāvīgā uzturēšanās atļauja vai piešķirts Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statuss, jo pārbaudes esamība kā pazīme raksturo abas šīs Krievijas pilsoņu grupas.

⁸⁶ Skat., ECT 2003.gada 13.maija [lēmums](#) lietā *Chandra un citi pret Nīderlandi* (iesniegums Nr.53102/99), 2005.gada 5.aprīļa [lēmums](#) lietā *Benamar pret Nīderlandi* (iesniegums Nr.43786/04), 2006.gada 6.jūlija [lēmums](#) lietā *Priya pret Dāniju* (iesniegums Nr.13594/03).

Ņemot vērā iepriekš minēto, nav pamata piekrist Pieteikumā paustajam viedoklim, ka no migrācijas kontroles ietvaros veiktās fiziskās personas – Krievijas pilsoņa – pārbaudes būtu automātiski prezumējama šīs personas turpmākā lojalitāte attiecībā pret Latviju. Tāpat no šī secinājuma izriet arī viedoklis, ka Pieteikuma iesniedzējas prezumētā fizisko personu lojalitāte būtu automātiski pārnesama uz jebkuru juridisko personu, kurā šim ārvalstniekam – Krievijas pilsonim - pieder kapitāldaļas. Pašā Pieteikumā nav sniegts pamatojums šādam Pieteikuma iesniedzējas secinājumam, un šajā jautājumā būtu jāņem vērā viedokļa iepriekšējā sadaļā norādītais, ka privāto tiesību juridiskā persona ir pilnīgi atsevišķs tiesību subjekts, ar savu tiesībspēju, identitāti un atbildību, kas nav tieši saistītas ar tās kapitāldaļu īpašnieku vai īpašniekiem, vai patiesā labuma guvēju. Tāpat, ņemot vērā iepriekš izceltās atšķirības starp fiziskām personām un juridiskajām personām, ir šaubas par to, vai uz privāto tiesību juridiskajām personām vispār ir iespējams attiecināt vai pieprasīt lojalitāti pret valsti, kurā šī juridiskā persona darbojas vai ir reģistrēta, jo lojalitāte kā īpašība ir cieši saistīta ar tādām kategorijām kā sociālā atbildība un profesionālā ētika, kas ietilpst cilvēku ētikā.

Visbeidzot, ir jāatzīmē, ka Krievijas pilsoņu diferencēšana apakšgrupās pēc papildus pazīmēm sistēmiski neatbilst NDADIL normās iestrādātajai pieejai. Lai gan Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka NDADIL normās būtu jāparedz īpaša attieksme pret Krievijas pilsoņiem ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu, ja šīm personām pieder juridiskās personas kapitāldaļas, šāda pieeja nonāktu pretrunā ar citām NDADIL normām, kuras neparedz īpašu attieksmi arī gadījumos, kad darījuma puse ir Krievijas pilsonis ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu kā fiziskā persona. Proti, NDADIL 2.panta otrā daļa aizliedz iegādāties nekustamo īpašumu Latvijas Republikā visiem Krievijas pilsoņiem, neatkarīgi no tā, vai viņiem ir pastāvīgā uzturēšanās atļauja vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statuss. Lai gan NDADIL 4.panta piektā daļa paredz šauri definētu izņēmumu attiecībā uz šo Krievijas pilsoņu grupu viena dzīvošanai paredzēta nekustamā īpašuma iegādei, tomēr pārējā daļā NDADIL sistēmiski neatzīst atšķirības starp Krievijas pilsoņiem ar pastāvīgo uzturēšanās atļauju Latvijā un jebkuru citu Krievijas pilsoni, tāpēc Pieteikuma iesniedzējas piedāvātā dalījuma noteikšana attiecībā uz juridisko personu kapitāldaļu turētājiem nonāktu pretrunā ar kopējo NDADIL mērķi, kā arī, iespējams, radītu iespējamu atšķirīgu attieksmi pret noteiktu personu grupu, aizliedzot veikt nekustamā īpašuma iegādi kā fiziskajai personai, bet atļaujot veikt darījumu juridiskajai personai, kurā šai pašai personai pieder kapitāldaļas.

Pie šiem apstākļiem, uzskatāms, ka Krievijas pilsoņi ar pastāvīgās uzturēšanās atļauju vai Eiropas Savienības pastāvīgā iedzīvotāja statusu un pārējie Krievijas pilsoņi atrodas vienādos apstākļos un šīs personu grupas nevar tikt salīdzinātas no atšķirīgas attieksmes viedokļa. Ņemot vērā, ka NDADIL pret šīm personu kategorijām paredz vienādu attieksmi, pirmšķietami, Pieteikumā aprakstītā situācija neietilpst vienlīdzības principa tvērumā tā negatīvajā aspektā un Satversmes 91.panta pirmais teikums nav piemērojams. Tomēr gadījumā, ja Satversmes tiesas ieskatā, abas Pieteikumā izceltās personu grupas un to situācijas aptver Satversmes 91.panta pirmais teikums tā negatīvajā aspektā, ir jāizvērtē pārējie ierobežojuma atbilstības Satversmes 91.panta pārbaudes elementi, papildus pievēršot uzmanību arī iepriekš pieminētajam likumdevēja patvaļas aizliegumam.

5.1.2. Ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka, vērtējot pamattiesību ierobežojuma satversmību, vispirms ir jāpārbauda, vai ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu tiesību normu un tādā likumdošanas procesā, kas atbilst labas likumdošanas principam.⁸⁷ Kā savulaik norādījusi Latvijas konstitucionālā tiesa, tad pamattiesību ierobežojums atbilst kritērijam “noteikts saskaņā ar likumu”, ja: a) tas noteikts nacionālajās tiesībās; b) šāds likums personai ir pieejams; c) tas ir pietiekami skaidri formulēts.⁸⁸ Citiem vārdiem sakot, lai pamattiesību ierobežojums atbilstu Satversmei, tam ir jābūt noteiktam ar likumu, ar to saprotot “likuma kvalitātes” kritēriju, kas ietver gan vispārējas prasības attiecībā uz tiesību akta veidu, pieejamību, saprotamību un piemērošanas vienveidību, gan arī paša likumdošanas procesa kvalitāti.

Izskatāmajā lietā Pieteikuma iesniedzēja neapšaubā to, ka Apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums ir noteikts “ar likumu” šīs prasības formālajā izpratnē. Jāpiekrīt, ka Apstrīdētā norma, kas pēc savas būtības ir imperatīva norma, precīzi identificē tās subjektu loku un Apstrīdētās normas piemērošanas tiesiskās sekas attiecībā uz tās subjektiem ir pilnīgi skaidras un nepārprotamas, kas savukārt nodrošina konsekvenci un prognozējamību normas piemērošanā.

Tai pašā laikā Pieteikuma iesniedzējas ieskatā Apstrīdētā norma nav noteikta “ar likumu”, jo likumdevējs nav pienācīgā kārtā izvērtējis ierobežojuma atbilstību Latvijas starptautiskajām saistībām un Eiropas Savienības tiesību aktiem. Pieteikuma iesniedzējas iebildumi ir saistīti ar NDADIL pievienoto anotāciju un tās saturu, kas Pieteikuma iesniedzējas ieskatā ir nepilnīgi. Jāatzīmē,

⁸⁷ Satversmes tiesas 2024. gada 15. februāra spriedums lietā [Nr.2023-04-0106](#), 17. punkts.

⁸⁸ Satversmes tiesas 2009.gada 4.februāra spriedums lietā [Nr.2008-12-01](#), 10.1.punkts, Satversmes tiesas 2008.gada 22.decembra spriedums lietā [Nr. 2008-11-01](#), 11.1.punkts.

ka anotācijā ir veikts NDADIL noteikto ierobežojumu izvērtējums gan no Satversmes, gan Konvencijas 14.panta kopsakarā ar Pirmā protokola 1.pantu viedokļa, kā arī sniegta analīze par saistībām, kas izriet no ANO Pilsonisko un politisko tiesību pakta 26.panta.

Anotācijā ir ietvertas arī saturiski un metodoloģiski korektas un atbilstošas atsaucis uz ECT judikatūru un ANO Cilvēktiesību komitejas viedokļiem. Tomēr Pieteikuma iesniedzējas ieskatā anotācija esot nepilnīga, jo likumdevējs ir analizējis NDADIL paredzētos ierobežojumus tikai no tiesību uz īpašumu viedokļa, kas nav absolūtas un noteiktos gadījumos un atbilstošā kārtībā var tikt ierobežotas, taču nav vērtējis šādu ierobežojumu ietekmi uz tiesībām nodarboties ar uzņēmējdarbību. Šajā sakarā jāatzīmē, ka ne Satversme, ne starptautiskie cilvēktiesību dokumenti, tai skaitā Konvencija vai ANO Pilsonisko un politisko tiesību pakts neparedz tiesības nodarboties ar uzņēmējdarbību. Tai pašā laikā anotācija tomēr atzīmē, ka NDADIL noteiktie ierobežojumi var skart tādas ekonomiskās intereses, kas ir saistītas ar saimnieciskās darbības veikšanu, kas norāda, ka likumdevējs ir apzinājies šo pamattiesību ierobežojumu ietekmi uz dažādām sfērām.

Attiecībā uz Pieteikumā norādīto, ka likumdevējs nav izvērtējis NDADIL atbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem, konkrēti, LESD 63.panta pirmajam teikumam, kā arī nav izvērtējis attiecīgo Eiropas Savienības Tiesas judikatūru, konstatējams, ka NDADIL anotācijas 5.nodaļā ir analizētas tieši LESD 63.panta prasības kopsakarā ar LESD 65.pantā noteiktajiem izņēmumiem, kā arī atsaucas uz piemērojamo Eiropas Savienības Tiesas judikatūru. Tāpēc Pieteikuma iesniedzējas iebildumi pret šo anotācijas sadaļu, iespējams, ir saistāmi nevis ar anotācijas aizpildīšanas kārtību, bet ar pašas anotācijas saturu, jo Pieteikuma iesniedzēja nepiekrīt likumdevēja apsvērumiem un juridiskajai analīzei. Proti, Pieteikuma iesniedzējas iebildumi pret anotācijas saturu ir identiski Pieteikuma argumentācijā norādītajam un ir saistīti nevis ar pašu likumdošanas procesu, bet gan ierobežojuma satversmību, kas ir konstitucionālās uzraudzības kārtībā izšķirams jautājums. Ņemot vērā iepriekšminētos apsvērumus, nav pamata uzskatīt, ka NDADIL anotācijas saturs neatbilstu labas likumdošanas principam.

5.1.3. Ierobežojuma leģitīmais mērķis un samērīgums

Papildus iepriekšminētajiem kritērijiem, izvērtējot apgalvotās atšķirīgas attieksmes satversmību, ir jākonstatē, vai tai ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai attieksmei ir leģitīms mērķis un vai ir ticis ievērots samērīguma princips.

NDADIL 1.pantā ir uzskaitīts ierobežojumu legitīmais mērķis, kas attiecas uz visām ar ierobežojumu aptvertajām tiesībām un interesēm, tai skaitā, tām, kas izriet no Satversmes 91.panta. Kā papildus paskaidrots NDADIL anotācijā, likumprojekta mērķis ir garantēt un stiprināt Latvijas valsts un tās iedzīvotāju drošību, konstitucionālo iekārtu, valsts neatkarību un teritoriālo integritāti, tostarp nepieļaut un savlaicīgi novērst demokrātiskās valsts iekārtas apdraudējumu. Minētie mērķi tieši izriet no NDADIL 1.pantā pieminētā paš aizsargājošās demokrātijas principa, kas pieļauj noteikt pamattiesību ierobežojumus, lai pretotos mēģinājumiem sagraut demokrātisko valsts sistēmu no iekšienes. NDADIL 1.pantā un tā anotācijā izvirzītais ierobežojuma mērķis saskan ar Satversmes 116.pantā paredzēto, ka pamattiesības var ierobežot, lai aizsargātu demokrātisko valsts iekārtu un sabiedrības drošību. Sabiedrības drošība kopsakarā ar demokrātiskās valsts iekārtas aizsardzību nozīmē arī valsts drošības un nacionālās drošības aizsardzību, tādējādi ar Apstrīdēto normu noteiktā ierobežojuma mērķis atbilst Satversmei. Papildus ir noteikti jāatzīmē arī ģeopolitisko konteksts, kas saskaņā ar NDADIL anotāciju ir viens no galvenajiem faktoriem, kāpēc ir nepieciešami NDADIL noteiktie ierobežojumi. Proti, NDADIL mērķis ir novērst, nepieļaut vai samazināt ekonomiska rakstura apdraudējumu riskus, pie kā var novest Krievijas Federācijai un Baltkrievijas Republikai piederīgu fizisko un juridisko personu un to kapitāla koncentrācija Latvijas Republikas teritorijā. Neapšaubāmi, ka mūsdienās finanšu kapitāls un nekustamais īpašums ir kļuvis par vienu no t.s. “maigās varas” un ietekmes veidošanas un hibrīdapdraudējumu realizēšanas līdzekļiem, izmantojot tādas ekonomiska rakstura metodes kā, piemēram, tiešās investīcijas un nekustamā īpašuma un kapitāldaļu īpašumtiesību iegūšanu noteiktos stratēģiski mērķētos objektos un infrastruktūrā.⁸⁹

Arī Satversmes tiesa savā judikatūrā ir atzinusi, ka ģeopolitiskais konteksts ir viens no faktoriem, kas ir jāņem vērā, vērtējot pamattiesību ierobežojumus. Proti, ja tiesību normas, ņemot vērā ģeopolitisko kontekstu, tiek pieņemtas nolūkā mazināt Latvijas valsts neatkarības un demokrātiskas valsts iekārtas apdraudējuma riskus, tad tām ir legītīmi mērķi, jo tās ir vērstas gan uz demokrātiskas valsts iekārtas, gan sabiedrības drošības aizsardzību.⁹⁰ Ģeopolitiskā konteksta un sociālpolitisko faktoru nozīmīgumu, izvērtējot personas tiesību ierobežojuma atbilstību Konvencijas normām savā judikatūrā ir uzsvērusi arī ECT,⁹¹ norādot, ka gan pamattiesības, gan to uzraudzības mehānismi,

⁸⁹ Cullen, P., Juola, C., Karagiannis, G., Kiviso, K., Normark, M., Rácz, A., Schmid, J. and Schroefl, J., The landscape of Hybrid Threats: A Conceptual Model (Public Version), Giannopoulos, G., Smith, H. and Theodoridou. Joint Research Centre, European Commission's science and knowledge service, European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats, 39.lpp

⁹⁰ Satversmes tiesas 2023.gada 18.oktobra spriedums lietā [Nr.2022-33-01](#), 16.rindkopa.

⁹¹ ECT 2023. gada 23. maija [lēmums](#) lietā *Gaponenko pret Latviju* (iesniegums Nr.30237/18), 43.rindkopa; 2024.gada 25.jūlija [spriedums](#) lietā *Ždanoka pret Latviju (Nr.2)* (iesniegums Nr.4221/18), 55.rindkopa.

ieskaitot pašu ECT, nedarbojas vakuumā un atrauti no realitātes. Ņemot vērā iepriekšminētos apsvērumus, kā arī risku, ka nekustamais īpašums un finanses mūsdienas var un tiek izmantoti, veicot hibrīdapdraudējumus, secināms, ka NDADIL noteiktie ierobežojumi ļoti precīzi un konkrēti atbilst NDADIL izvirzītajam leģitīmajam mērķim un ir vērsti uz šī mērķa sasniegšanu.

Tomēr leģitīmā mērķa esamība pati par sevi nenodrošina tiesību normas satversmību, jo papildus leģitīmā mērķa esamībai ir jāizvērtē arī konkrētā ierobežojuma samērīgums. Lai izvērtētu ierobežojuma samērīgumu, ir jāpārbauda: 1) vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai jeb vai ar izraudzīto līdzekli var sasniegt leģitīmo mērķi; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama jeb vai leģitīmo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai ierobežojums ir atbilstošs jeb vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām nodarīto kaitējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tā neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tā neatbilst arī samērīguma principam kopumā un ir prettiesiska.⁹²

Tomēr vispirms ir nepieciešams atzīmēt NDADIL noteikto ierobežojumu, to starp, Apstrīdētās normas īpašo raksturu. Proti, kā jau iepriekš viedoklī tika konstatēts, likumdevējs NDADIL anotācijā ir raksturojis šos ierobežojumus kā vispārējo aizliegumu. Vispārējā aizlieguma jēdziens Satversmes tiesas judikatūrā ir pārņemts no ECT judikatūras,⁹³ taču Satversmes tiesas un ECT izmantotā metodoloģija, definējot un analizējot vispārējos ierobežojumus, ir nedaudz atšķirīga. Proti, Satversmes tiesa par vispārējo aizliegumu uzskata tādu normu, kas tiek piemērota visām pie noteiktas grupas piederošām personām bez izņēmumiem un katra gadījuma individuālu izvērtējumu, un šāds aizliegums vai ierobežojums tiek noteikts uz mūžu. Savukārt ECT izmantotajā pieejā⁹⁴ aizlieguma permanentajam raksturam nav noteicošas nozīmes, bet aizlieguma permanento raksturu ECT papildus analizē, izvērtējot ierobežojuma kopējo samērīgumu.⁹⁵

Pirmšķietami, ņemot vērā iepriekšminētās atšķirīgās pieejas metodoloģijā Satversmes tiesas un ECT praksē, var diskutēt par to, vai Apstrīdētā norma ir vispārējais ierobežojums, jo NDADIL Pārejas noteikumu 2.punkts uzliek pienākumu Ministru kabinetam periodiski izvērtēt ierobežojumu saglabāšanas nepieciešamību, proti, šie ierobežojumi nav permanenti, tomēr, ņemot vērā ECT izstrādāto pieeju, kā arī to, ka pats likumdevējs anotācijā ir atzinis NDADIL ierobežojumus par

⁹² Satversmes tiesas 2007.gada 16.maija spriedums lietā [Nr.2006-42-01](#), 11.rindkopa.

⁹³ Satversmes tiesas 2017.gada 24.novembra spriedums lietā [Nr.2017-07-01](#).

⁹⁴ ECT Lielās palātas 2013.gada 22.aprīļa [spriedums](#) lietā *Animal Defenders International pret Apvienoto Karalisti* (iesniegums Nr.48876/08), 106.rindkopa.

⁹⁵ Artūrs Kučs, [Blanket Bans in Case Law of the European Court of Human Rights and Constitutional Court of the Republic of Latvia](#), 371 – 371.lpp.

vispārējiem aizliegumiem, izvērtējot Apstrīdētās normas samērīgumu papildus parastajam ierobežojuma izvērtējumam, kas ir noteikts Satversmes 116.pantā, būtu izmantojami arī ECT judikatūrā izstrādātie papildus kritēriji, kas tiek piemēroti vispārējiem aizliegumiem.

Šie kritēriji paredz, ka papildus parastajam ierobežojuma izvērtējumam, ir arī jāpārlicinās, vai likumdevējs ir pamatojis vispārējā aizlieguma nepieciešamību; izvērtējis tā būtību un piemērošanas sekas un pamatojis to, ka, paredzot izņēmumus no vispārējā aizlieguma, piemēram, individualizētu izvērtējumu, pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis nevarētu netiktu sasniegts līdzvērtīgā kvalitātē.⁹⁶

Piemērojot iepriekšminētos principus izskatāmajā lietā, secināms sekojošais. Ņemot vērā, ka Apstrīdētā norma ir vispārējais aizliegums, tā ir piemērota leģitīmā mērķa sasniegšanai un ar to var sasniegt likumdevēja izvirzīto leģitīmo mērķi. Proti, vispārējie aizliegumi to absolūtā rakstura dēļ vienmēr ir pilnībā piemēroti izvirzāmo mērķu sasniegšanai.⁹⁷ Attiecīgi, izskatāmajā lietā nav šaubu par to, ka Apstrīdētā norma, kas, izpildoties noteiktiem kritērijiem (kapitāldaļu piederība), ir piemērota, lai mūsdienu ģeopolitiskajā situācijā novērstu ar nekustamā īpašuma iegūšanu saistītos hibrīdapdraudējumu riskus.

Tai pašā laikā samērīguma tests pieprasa pārlicināties, vai nepastāv citi līdzekļi, kuri būtu tikpat iedarbīgi un kurus izvēloties personu pamattiesības tiktu ierobežotas mazāk. Savukārt vispārējā aizlieguma gadījumā saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē kā ar vispārējo aizliegumu.⁹⁸

Konkrētajā gadījumā Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka likumdevējam bija jāizvēlas citi līdzekļi, piemēram, katra nekustamā īpašuma atsavināšanas darījuma individuāls izvērtējums. Šajā sakarā viņa atsaucas uz Somijas piemēru, kurā ir ieviesti līdzīgi ierobežojumi, bet atļauju darījuma veikšanai katrā konkrētajā gadījumā pēc izvērtējuma sniedz Somijas Aizsardzības ministrija. Tai pašā laikā Pieteikuma iesniedzēja nav sniegusi viedokli par to, kāds institucionālais mehānisms viņas ieskatā būtu piemērotāks Latvijas gadījumā un vai ar to varētu sasniegt leģitīmo mērķi tādā pašā kvalitātē.

Atzīmējams, ka izskatāmajā lietā likumdevējs NDADIL regulējumā ir iestrādājis vairākus mehānismus, lai samazinātu pamattiesību ierobežojumus. Sākotnēji Saeimā iesniegtajā NDADIL

⁹⁶ ECT Lielās palātas 2013.gada 22.aprīļa [spriedums](#) lietā *Animal Defenders International pret Apvienoto Karalisti* (iesniegums Nr.48876/08), 108.rindkopa.

⁹⁷ Satversmes tiesas 2017.gada 24.novembra spriedums lietā [Nr.2017-07-01](#), 18.rindkopa.

⁹⁸ Satversmes tiesas 2010.gada 7.oktobra spriedums lietā [Nr.2010-01-01](#), 14.rindkopa.

redakcijā šādi mehānismi vispār netika paredzēti, un tie tika iestrādāti pēc Saeimas deputātu priekšlikumiem un debatēm Saeimas Juridiskajā komisijā. Cita starpā, NDADIL tā galīgajā redakcijā nosaka arī izņēmumus vairākām personu grupām, pārejas posmu, kurā ar ierobežojumiem skartās personas var pabeigt jau uzsāktos darījumus, kā arī uzliek pienākumu Ministru kabinetam veikt periodisku izvērtējumu pār NDADIL noteikto ierobežojumu turpmākās nepieciešamības saglabāšanu. Tāpat NDADIL ierobežojumi neietekmē jau iegūtās tiesības uz nekustamo īpašumu, bet attiecas tikai uz jaunu nekustamo īpašumu iegādi. NDADIL anotācijā likumdevējs ir norādījis, ka nepastāv citi alternatīvi līdzekļi, kas ļautu sasniegt to pašu rezultātu līdzīgā kvalitātē, kas savukārt norāda uz to, ka likumdevējs ir veicis paplašināto samērīguma izvērtējumu, kas izriet no ECT judikatūras attiecībā uz vispārējo aizliegumu noteikšanu. Tāpat likumdevējs ir diferencējis NDADIL uzskatītās personu grupas, sasaistot tās ar valstīm, kuras ir īstenojušas un turpina īstenot mērķtiecīgas hibrīdapdraudējuma kampaņas un pasākumus pret kaimiņvalstīm, tai skaitā, Latvijas Republiku. Savukārt attiecībā uz to, vai ar NDADIL ierobežojumiem aptvertās personu grupas būtu iespējams sīkāk individualizēt, jau iepriekš tika akcentēts atzīmēja Satversmes tiesas konstatētais fakts, ka pašreizējos ģeopolitiskajos apstākļos personu saikne ar Krievijas Federāciju rada paaugstinātu risku, tāpēc praksē nav iespējams izdalīt tādas Krievijas pilsoņu vai juridisko personu grupas, par kurām neapšaubāmi varētu izdarīt secinājumu, ka tās nevar radīt riskus vai apdraudējumus. Šis apstāklis savukārt norāda uz to, ka ar citiem līdzekļiem NDADIL izvirzīto leģitīmo mērķi sasniegt nav iespējams, tostarp tādā pašā kvalitātē kā ar vispārējo aizliegumu. Tāpat, ievērojot jau iepriekš atzīmēto leģitīmo mērķu – valsts drošības un demokrātiskās iekārtas aizsardzību - būtiskumu un konstitucionālo nozīmīgumu un ņemot vērā kaitējumu, kādu mūsdienās ir iespējams nodarīt ar hibrīdapdraudējumiem un citiem t.s. “maigās varas” līdzekļiem, kas var skart visu sabiedrību, šajā gadījumā labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par individuālām tiesībām nodarīto kaitējumu.

Visbeidzot, svarīgi ir atzīmēt, ka nosakot ierobežojumus, kas atrodas Satversmes 91.panta un Konvencijas 14.panta tvērumā, valstij ir zināma rīcības brīvība, kuras plašumu atbilstoši ECT izstrādātajai metodoloģijai nosaka tas, vai par konkrēto jautājumu starp Eiropas Padomes dalībvalstīm pastāv vienota pieeja vai prakse, savukārt Konvencijas sistēmai un ECT pieejai jāspēj jāņem vērā notikumu dinamika un izmaiņas Konvencijas dalībvalstīs.⁹⁹ Tomēr par izskatāmo lietu nav un nevar būt vienotas Eiropas līmeņa pieejas un prakses, jo hibrīdapdraudējumu raksturs ir cieši un nesaraujami saistīts ar reģionālo ģeopolitisko situāciju. Proti, tādu apdraudējumu risks, uz kura

⁹⁹ ECT 2009.gada 31.marta [spriedums](#) *Weller pret Ungāriju* (iesniegums Nr.44399/05), 28.rindkopa.

novēršanu ir vērsts NDADIL regulējums, ir ievērojamāks valstīs, kas robežojas ar Krieviju un Baltkrieviju,¹⁰⁰ savukārt citos Eiropas reģionos šāds risks ir mazāks vai arī tā izpausmes veids un hibrīdapraudējumu fokuss ir savādāks. Šī iemesla dēļ nebūtu iespējams vienots Eiropas līmeņa regulējums vai pilnīgi vienota nostāja attiecībā uz ierobežojumiem iegūt nekustamo īpašumu ar Krieviju saistītām fiziskām un juridiskajām personām, kas savukārt likumdevējam piešķir plašāku rīcības brīvību, izvēloties līdzekļus leģitīmā mērķa sasniegšanai, kas ir piemērotākie, ņemot vērā katras valsts ģeogrāfisko stāvokli un ģeopolitiskos reģionālos izaicinājumus.

Tātad secināms, ka Apstrīdētā norma neietilpst Satversmes 91.panta pirmā teikuma tvērumā, jo Pieteikumā norādītās personu grupas nav salīdzināmas. Gadījumā, ja Satversmes tiesa secinās, ka Apstrīdētā norma ietilpst Satversmes 91.panta pirmā teikuma tvērumā, ar Apstrīdēto normu noteiktajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, tā ir vērsta uz konstitucionāla līmeņa vērtības kā leģitīmā mērķa sasniegšanu, tā ir samērīga ar esošo ģeopolitisko situāciju un likumdevējs ir rīkojies tam atvēlētās plašās rīcības brīvības ietvaros.

5.2. Apstrīdētās normas atbilstība Satversmes 91.panta otrajam teikumam

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 91.panta otrajā teikumā nostiprinātajam diskriminācijas aizlieguma principam, jo tā paredzot nepamatoti atšķirīgu attieksmi pret juridiskajām personām, kas vēlas iegūt nekustamo īpašumu Latvijā, un kuras pieder Krievijas pilsoņiem.

Satversmes 91.panta otrajā teikumā ir ietverts diskriminācijas aizlieguma princips, kura mērķis ir izskaust nevienlīdzīgu attieksmi, ja tā balstīta uz kādu nepieļaujamu kritēriju.¹⁰¹ Līdzīgi kā Satversmes 91.panta pirmajā teikumā ietvertā vienlīdzības principa gadījumā, lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. panta otrajam teikumam, ir nepieciešams noskaidrot: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos vai atšķirīgos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām (personu grupām); 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.

¹⁰⁰ *Mutatis mutandis*, ECT 2023. gada 23. maija [lēmums](#) lietā *Gapoņenko pret Latviju* (iesniegums Nr.30237/18), 43.rindkopa.

¹⁰¹ Satversmes tiesas 2019.gada 23.aprīļa spriedums lietā [Nr.2018-12-01](#), 21.punkts.

Papildus iepriekš minētajam, lai secinātu, vai ir pārkāpts Satversmes 91.panta otrais teikums, ir nepieciešams konstatēt, ka vienlīdzības principa visaptverošo piemērošanu bez pienācīga valsts rīcības attaisnojuma ierobežo kritērijs, kura izmantošana ir pretrunā ar demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatideju, mūsdienu pilsoniskajā sabiedrībā dominējošajiem mērķiem un ideāliem.

Satversmes 91.panta otrajā teikumā šādi kritēriji *expressis verbis* nav minēti vai uzskaitīti¹⁰² – tie ir "jāielasa", izmantojot tiesību normu interpretācijas metodes, kā arī pamatojoties uz tādu Latvijas tiesību sistēmu raksturojošu principu, ka tā ir atvērta starptautiskajām tiesībām. Kritēriji, kas veido Satversmes 91. panta otrā teikuma saturu, ir dažādi. Proti, minēto kritēriju izmantošanas attaisnojāmība var atšķirties, ņemot vērā gan katra kritērija specifiku, gan arī konkrētās lietas faktiskos apstākļus. Pastāv arī tādi kritēriji, uz kuru pamata atšķirīga attieksme nevar tikt pieļauta un tādējādi to izmantošana nav attaisnojama.¹⁰³ Tomēr ne visi kritēriji bauda šādu aizsardzību, proti, ir kritēriji, kuru izmantošana noteiktos gadījumos var tikt attaisnota.

5.2.1. Pilsonības kritērija attiecināmība uz Apstrīdēto normu

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Apstrīdētā norma paredz nepamatoti atšķirīgu attieksmi pilsonības kritērija dēļ. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka pilsonība ir uzskatāma par vienu no kritērijiem, kas ir ielasāms Satversmes 91.panta otrā teikuma tvērumā, un attiecīgi uz šī kritērija pamata diskriminācija ir aizliegta. Tai pašā laikā atšķirību noteikšana, pamatojoties uz personas pilsonību, nav uzskatāma par absolūti aizliegtu, proti, noteiktos gadījumos pilsonības kritērija izmantošana var tikt attaisnota.¹⁰⁴ Tomēr izskatāmajā lietā pirms kritērija izmantošanas attaisnojuma izvērtējuma būtu nepieciešams izvērtēt arī kritērija attiecināmību.

Tiesību doktrīnā ir atzīts, ka diskriminācijas aizlieguma princips ir attiecināms gan uz fiziskām, gan arī uz juridiskām personām, tomēr juridisko personu gadījumā uz viņām diskriminācijas kritērijus var attiecināt tikai tad, ja attiecīgā kritērija būtība pieļauj šādu iespēju.¹⁰⁵ Satversmes tiesas uzmanība vēršama uz to, ka izskatāmajā lietā Apstrīdētās normas adresāti un subjekti var būt tikai juridiskās personas, tāpēc vispirms ir jāizvērtē, vai tāds kritērijs kā pilsonība var tikt ielasīts Satversmes 91.panta otrā teikuma tvērumā attiecībā uz juridiskajām personām.

¹⁰² Satversmes tiesas 2019. gada 23. aprīļa spriedums lietā [Nr.2018-12-01](#), 21. punkts

¹⁰³ Satversmes tiesas 2005.gada 14.septembra spriedums lietā [Nr.2005-02-0106](#), 9.2.punkts.

¹⁰⁴ Satversmes tiesas 2018.gada 29.jūnija spriedums lietā [Nr.2017-28-0306](#), 10.1. punkts.

¹⁰⁵ Levits E. 91.panta komentārs. Grām.: Balodis R. (zin. red.) Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 104.lpp.

Starptautiskajās tiesībās pilsonība tiek uzskatīta par īpašu tiesisku un juridisku saikni starp individu (fizisko personu) un valsti.¹⁰⁶ Minētais pilsonības aspekts ir ļoti būtisks, jo pilsonība gan pati par sevi, gan kā aizsargātais kritērijs ir laikā ilgstošs un noturīgs fenomens. Šī pazīme ir raksturīga ne tikai pilsonībai kā aizsargātajam kritērijam, bet arī citiem kritērijiem, kas starptautiskajās tiesībās un Latvijas tiesību sistēmā ir atzīti par tādiem, uz kuru pamata diskriminācija ir aizliegta. Proti, šie kritēriji ir pastāvīgi, nemainīgi un objektīvi nosakāmi, kā piemēram personas rase, vecums, invaliditāte. Juridisko personu gadījumā būtiski ir atcerēties jau iepriekš akcentēto aspektu, ka juridiskā persona ir fikcija,¹⁰⁷ kuru izveido fiziskā persona un kurai tiesībspēju piešķir likums, reģistrējot šo personu. Pēc sava mērķa juridiskā persona ir līdzeklis, ar kuru fiziskā persona vai personas piedalās komercdarbībā, kas tām ļauj sadalīt un pārvaldīt finansiālo zaudējumu riskus, lai juridiskās personas komercdarbības rezultātā neciestu fizisko personu manta. Atkarībā no nacionālā regulējuma fiziskajām personām ir ļoti plaša rīcības brīvība, izvēloties juridiskās personas formu, reģistrācijas valsti, patiesos labuma guvējus u.c. Tādējādi Satversmes tiesai būtu ļoti rūpīgi jāizsver, vai uz juridisko personu jebkurā gadījumā var tikt attiecināta tāda konstitucionāla līmeņa aizsardzība, kuru fiziskajām personām sniedz pilsonības kritērijs. Proti, Apstrīdētās normas gadījumā kritērijs, kas raksturo normā minētās juridiskās personas, nav pilsonība, bet šajā gadījumā drīzāk ir jārunā par tādu pazīmi kā "kapitāldaļu piederība" vai arī "kapitāldaļu piederības apmērs", uz ko norāda arī pats Apstrīdētās normas teksts. Savukārt "kapitāldaļu piederība" vai "kapitāldaļu piederības apmērs" kā pazīmes nav uzskatāmas par aizsargāto kritēriju, jo starptautiskie cilvēktiesību dokumenti, kas kalpo par iedvesmas avotu Satversmes 91.panta otrā teikuma tvērumam, šādus kritērijus nepazīst un neatzīst. Pretēja interpretācija, proti, tāda, kādu piedāvā Pieteikuma iesniedzēja, savukārt var radīt juridiska un praktiska rakstura šķēršļus Apstrīdētās normas piemērošanā. Tā, piemēram, Apstrīdētā norma nosaka 25 procentu pamatkapitāla daļu (akciju) apmēru, kas var piederēt Krievijas valstspiederīgajiem, lai konkrētā juridiskā persona nonāktu Apstrīdētās normas tvērumā. Tādējādi, juridiskā persona, kurā Krievijas valstspiederīgajam piederētu 24 procentu vai mazāk kapitāldaļu, nebūs Apstrīdētās normas subjekts pretēji tādai juridiskajai personai, kurā Krievijas valstspiederīgajam pieder 25% -100% kapitāldaļu. Tomēr abos gadījumos atšķirīgā attieksme nebūs saistīta ar pilsonību/valstspiederību, jo gan vienā, gan otrā gadījumā kapitāldaļu īpašnieks būs Krievijas valstspiederīgais, bet gan, kā jau minēts iepriekš, ar

¹⁰⁶ Eiropas Padomes 1997.gada 6.novembra [Konvencija par pilsonību](#), 2.pants; Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) [Nr.862/2007](#) (2007.gada 11.jūlijs) *par Kopienas statistiku attiecībā uz migrāciju un starptautisko aizsardzību, kā arī lai atceltu Padomes Regulu (EEK) Nr.311/76 attiecībā uz statistikas vākšanu par ārvalstu darba ņēmējiem*, 2.(1)d.pants.

¹⁰⁷ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2023.gada 28.decembra [spriedums](#) lietā Nr.A420157320, SKA-169/2023, 10.rindkopa.

kapitāldaļu piederības apmēru. Savukārt gadījumā, ja tiktu akceptēta Pieteikuma iesniedzējas piedāvātā pilsonības kritērija tvēruma piemērošanas paplašināšana uz juridiskajām personām, ir jāņem vērā, ka praksē var būt situācijas, kur juridiskās personas kapitāldaļas vienādās daļās varētu piederēt četru vai vairāk valstu pilsoņiem, taču tas nenozīmēs, ka juridiskā persona varētu baudīt aizsardzību, kādu piešķirtu visu šo valstu pilsonības. Tāpat jau iepriekš tika akcentēta aizliegto kritēriju pastāvīgo un nemainīgo dabu, savukārt kapitāldaļu skaits un piederība var tikt mainīta jebkurā laikā fizisko personu rīcības un gribas izpausmes rezultātā.

Pieteikuma iesniedzēja Pieteikumā¹⁰⁸ ir paudusi viedokli, ka izskatāmajā lietā nav nozīmes tam, ka Apstrīdētā norma attiecas tikai uz juridiskām personām, jo tā kā šīs juridiskās personas pieder Krievijas pilsoņiem šo fizisko personu pilsonība ir attiecināma arī uz tām piederošo juridisko personu. Šajā sakarā Pieteikuma iesniedzēja atsaucas uz Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr.2017-28-0306, kur tiesa konstatēja diskrimināciju pilsonības dēļ apstākļos, kad apstrīdētā norma nošķīra nekustamā īpašuma nodokļa maksātājus atkarībā no tā, kuras valsts pilsonis bija deklarējis dzīvesvietu konkrētajā īpašumā, lai gan pats nekustamā īpašuma nodokļa maksātājs varēja arī nebūt attiecīgās valsts pilsonis vai vispār nebūt fiziska persona.¹⁰⁹

Tomēr Satversmes tiesas secinājumi lietā Nr.2017-28-0306 nevar tikt automātiski attiecināmi uz izskatāmo lietu šādu iemeslu dēļ. Visupirms jāatzīmē, ka lietā Nr.2017-28-0306 netika atsevišķi vērtētas apstrīdētās normas sekas uz fiziskajām un juridiskajām personām, tāpēc, pretēji Pieteikumā norādītajam, šajā spriedumā vispār netiek atsevišķi izvērtēta pilsonības kritērija attiecināmība uz juridiskajām personām. Lietā Nr.2017-28-0306 izskatāmais jautājums bija saistīts ar nekustamā īpašuma nodokļa likmēm atkarībā no īpašumā deklarēto fizisko personu pilsonības un Satversmes tiesas argumentācija bija nesaraujami saistīta ar nekustamā īpašuma nodokļa likmēm un nodokļa piemērošanas mērķi. Tāpat atšķirības nodokļa likmju piemērošanā bija saistītas ar pakārtotajām tiesiskajām attiecībām, kas veidojās starp apstrīdētās normas subjektu - nekustamā īpašuma nodokļa maksātāju - un trešajām personām (īpašumā deklarētajām personām), pār kurām normas subjektam nebija kontroles. Savukārt izskatāmajā lietā, kā jau norādīts iepriekš, Apstrīdētās normas subjekts ir juridiska fikcija, kas darbojas patiesā labuma / kapitāldaļu turētāju interesēs un pār kuras formu, kapitāldaļu sadalījumu, reģistrācijas valsti u.c. noteicošā kontrole ir nevis pašai juridiskajai personai, bet tās kapitāldaļu turētājiem.

¹⁰⁸ Pieteikuma 206.punkts.

¹⁰⁹ Satversmes tiesas 2018.gada 29.jūnija spriedums lietā [Nr.2017-28-0306](#), 12. un 15.4.1. punkts.

Nemot vērā iepriekš minēto, izskatāmajā lietā ir nepieciešams papildus izvērtēt, vai Apstrīdētās normas kontekstā pilsonības kritērijs var tikt attiecināms uz Pieteikuma iesniedzēju kā juridisko personu. Savukārt gadījumā, ja Satversmes tiesa secinās, ka kapitāldaļu īpašnieku pilsonība kā kritērijs var tikt attiecināta uz juridiskajām personām, tādējādi veidojot aizsargāto kritēriju Satversmes 91.panta otrā teikuma izpratnē, ir papildus nepieciešams izvērtēt 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos vai atšķirīgos apstākļos; 2) vai apstrīdētā norma paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām (personu grupām); 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir legītīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.

5.2.2. Salīdzināmās personas un situācijas

Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos atrodas visas juridiskās personas, kurām pieder un kuras vēlas iegūt nekustamo īpašumu Latvijā. Šīs grupas galvenā vienojošā pazīme esot vēlme iegūt nekustamo īpašumu Latvijā. Tādējādi Apstrīdētā norma pret visām juridiskajām personām paredz atšķirīgu attieksmi atkarībā no juridiskās personas kapitāldaļu īpašnieku pilsonības. Atsaucoties uz Satversmes tiesas judikatūru, Pieteikuma iesniedzēja atzīmē, ka tiesa ir atzinusi, ka visas personas, kurām pieder nekustamais īpašums, neatkarīgi no tā formas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos.¹¹⁰ Šajā sakarā atzīmējams, ka Apstrīdētā norma neaizliedz juridiskajām personām atsavināt to īpašumā jau esošu nekustamo īpašumu, bet gan tikai aizliedz iegūt īpašumā jaunu nekustamo īpašumu. Tāpēc salīdzināmas ir tikai tādas juridiskās personas, kas vēlas iegūt nekustamo īpašumu.

Nav šaubu par to, ka Apstrīdētā norma aizliedz nekustamā īpašuma iegādi noteiktām juridisko personu grupām, proti, attieksme ir atšķirīga, tāpēc ir jāizvērtē, vai Apstrīdētajā normā uzskaitītās juridiskās personas var tikt salīdzinātas ar citām juridiskajām personām, kurām ir tiesības Latvijā iegūt nekustamo īpašumu. Pieteikuma iesniedzēja piekrīt Satversmes tiesas secinājumiem lietā Nr.2023-04-0106¹¹¹ par to, ka Krievijas pilsoņi atrodas atšķirīgos un nesalīdzināmos apstākļos ar citiem ārzemniekiem, jo Krievija ir uzsākusi karadarbību savās kaimiņvalstīs un ir vēsturiski apdraudējusi Latvijas valsts drošību, taču uzskata, ka šī atziņa, kas tika pausta imigrācijas kontekstā, nav automātiski attiecināma uz izskatāmo lietu. Šāds viedoklis nebūtu atbalstāms, jo abos gadījumos

¹¹⁰ Pieteikuma 197.punkts.

¹¹¹ Satversmes tiesas 2024.gada 15.februāra spriedums lietā [Nr.2023-04-0106](#), 22.1. punkts.

riska avots ir ārējais faktors – Krievijas agresija un agresīvā ārpolitika pret kaimiņvalstīm, un jau iepriekš tika atzīmēts, ka finanšu un nekustamā īpašuma sfēra ir viens no plaši izplatītiem hibrīdapdraudējumu mērķiem. Tādējādi likumdevējs, pieņemot Apstrīdēto normu ir ņēmis vērā ģeopolitisko kontekstu un riskus, ko var radīt personas, kuru pilsonības valsts ir Krievijas Federācija, un Krievijas Federācijas rīcības sekas ir tādas, ka tās pilsoņi no valsts drošības risku viedokļa neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos ar Latvijas vai citu valstu pilsoņiem Latvijas Republikā. Sekojoši, Apstrīdētajā normā paredzētā attieksme nav atšķirīga pret vienādos apstākļos esošām personu grupām, kā to apgalvo Pieteikuma iesniedzēja, bet gan ir atšķirīga pret atšķirīgos apstākļos esošām personu grupām, kas savukārt nozīmē, ka šāda attieksmes neatrodas Satversmes 91.panta otrajā teikumā nostiprinātā diskriminācijas aizlieguma principa tvērumā.

5.2.3. “Noteikts ar likumu”, leģitīmais mērķis un samērīgums

Viedoklis par to, vai ar Apstrīdēto normu paredzētā attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu un vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats jau ir sniegts, analizējot Apstrīdēto normu no Satversmes 91.panta pirmā teikuma tvēruma, un secinājumi attiecībā uz šo prasību atbilstību Satversmes 91.panta otrajam teikumam ir nemainīgi. Proti, Apstrīdētā norma ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu, tā ir vērsta uz konstitucionāla līmeņa leģitīmā mērķa sasniegšanu un ir piemērota šī mērķa sasniegšanai, un tā ir samērīga, ņemot vērā risku un apdraudējumu raksturu, kuru novēršanai Apstrīdētā norma ir pieņemta.

Papildus vēlētos piebilst, ka atšķirībā no Satversmes 91.panta pirmā teikuma, kas atšķirīgas attieksmes attaisnošanai pieļauj jebkuru leģitīmu un ētisku mērķi, Satversmes 91.panta otrais teikums pieprasa tādu leģitīmu mērķi, kas ir balstīts vismaz konstitucionāla līmeņa vērtībās, principos vai tiesībās.¹¹² Tomēr, ņemot vērā, ka konkrētajā gadījumā likumdevējs ir noteicis vispārējo aizliegumu, kas pats par sevi pieprasa padziļinātu izvērtējumu un pamatojumu, uzskatāms, ka konstitucionāla līmeņa vērtība – demokrātiskās valsts iekārtas un valsts drošības aizsardzība - ir atbilstošs mērķis, kas izpilda ne tikai Satversmes 91.panta pirmā teikuma, bet arī pašlaik apskatāmā Satversmes 91.panta otrā teikuma prasības.

¹¹² Levits E. 91.panta komentārs. Grām.: Balodis R. (zin. red.) Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 105.lpp.

Tātad secināms, ka Apstrīdētā norma neietilpst Satversmes 91.panta otrā teikuma tvērumā, jo Pieteikumā identificētais aizsargātais kritērijs “pilsonība” nav attiecināms uz juridiskajām personām. Gadījumā, ja Satversmes tiesa secinās, ka Apstrīdētā norma ietilpst Satversmes 91.panta otrā teikuma tvērumā, Pieteikumā norādītās personu grupas neatrodas salīdzināmos apstākļos, savukārt ar Apstrīdēto normu noteiktajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, tā ir vērsta uz konstitucionāla līmeņa vērtības kā leģitīmā mērķa sasniegšanu, tā ir samērīga ar esošo ģeopolitisko situāciju.

6. Apstrīdētās normas atbilstība Līguma par Eiropas Savienības darbību 63. panta pirmajai daļai

LESD 63.panta pirmā daļa noteic, ka: “Ievērojot šajā nodaļā izklāstītos noteikumus, ir aizliegti visi kapitāla aprites ierobežojumi dalībvalstu, kā arī dalībvalstu un trešo valstu starpā.” Nav šaubu, ka ar Apstrīdēto normu tiek paredzēts LESD 63.panta pirmās daļas ierobežojums, jo Krievijas Federācijas pilsoņiem vai tiem piederošām juridiskām personām pašlaik tiek liegts iegādāties nekustamos īpašumus Latvijas Republikas teritorijā.

LESD 65.panta pirmā daļa citstarp noteic, ka 63.pants neskar dalībvalstu tiesības veikt pasākumus, ko pamato sabiedriskās kārtības vai sabiedriskās drošības intereses. Tādējādi pamatoti Saeima, atsaukdamās uz Satversmes tiesas¹¹³ un Eiropas Savienības Tiesas¹¹⁴ prakses atziņām, ir norādījusi to, ka kapitāla brīvas aprites pamatbrīvību ir iespējams ierobežot nolūkā veikt pasākumus, lai aizsargātu valsts drošības intereses.¹¹⁵

Jāvērš Satversmes tiesas uzmanība uz to, ka Eiropas Savienības Tiesa ir norādījusi, ka uz valsts drošības apsvērumiem, kas paredzēti LESD 65.panta pirmajā daļā, lai ierobežotu kapitāla brīvas aprites pamatbrīvību, var atsaukties tikai tad, ja pastāv reāls un pietiekami nopietns apdraudējums kādām sabiedrības pamatinteresēm.¹¹⁶ Kā redzams lietā Nr.2026-01-0106, tad Apstrīdētā norma nekādā mērā nav vērsta uz brīva kapitāla aprites ierobežošanu, kas pamatota ar ekonomiskiem mērķiem, bet gan tieši un nepastarpināti likumdevējs reaģē uz nopietnu valsts drošības interešu apdraudējumu.

¹¹³ Satversmes tiesas 2024.gada 11.jūlija spriedums lietā [Nr.2023-10-03](#), 13.3.punkts.

¹¹⁴ Eiropas Savienības Tiesas 2007.gada 5.jūlija spriedums lietā [C-522/04](#), *Commission of the European Communities v Kingdom of Belgium*, 47.punkts.

¹¹⁵ Atbildes raksta 2.3.punkts.

¹¹⁶ Eiropas Savienības Tiesas 2020.gada 16.septembra spriedums lietā [C-339/19](#), *SC Romenergo SA and Aris Capital SA v Autoritatea de Supraveghere Financiară*, 40.punkts.

Jāpievienojas Saeimas norādītajam par to, ka Eiropas Savienības Tiesas metodoloģijā izmantotais samērīguma tests saturiski ir līdzīgs tam, kādu piemēro Satversmes tiesa,¹¹⁷ kas ir pamats aicināt Satversmes tiesu Apstrīdētās normas atbilstības LESD 63.pantam izvērtēšanā ņemt vērā šajā viedoklī paustos apsvērumus par Apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 105.panta pirmajiem trim teikumiem.

Savukārt gadījumā, ja Satversmes tiesas ieskatā izskatāmajā lietā ir būtiski padziļināti izvērtēt Apstrīdētās normas mērķa atbilstību LESD 65.panta pirmajā daļā noteikto izņēmumu tvērumam, Satversmes tiesa var pieņemt lēmumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Savienības Tiesai prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai.

Tādējādi Apstrīdētā norma ierobežo LESD 63.panta pirmajā daļā noteikto kapitāla brīvas aprites pamatbrīvību, taču šāds ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu, tam ir leģitīms mērķis, kā arī tas ir samērīgs, jo izraudzītie līdzekļi ir piemēroti, nepieciešami un atbilstoši.

Tātad nav saskatāma Apstrīdētās normas neatbilstība arī LESD 63.panta pirmajai daļai.

Ievērojot visu iepriekš minēto, vēršu Latvijas Republikas Satversmes tiesas uzmanību uz to, ka:

- **ievērojot Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmās daļas 3.punktu un 20.panta piektās daļas 3.punktu, tiesvedība lietā Nr.2026-01-0106 daļā par Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likuma 2.panta 5.punktā ietverto vārdu “vai Baltkrievijas Republikas” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. pantam, 105. panta pirmajiem trīs teikumiem un Līguma par Eiropas Savienības darbību 63. panta pirmajai daļai būtu izbeidzama;**
- **Nacionālo drošību apdraudošu darījumu ierobežošanas likuma 2.panta 5.punkts atbilst Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. pantam, 105. panta pirmajiem trīs teikumiem un Līguma par Eiropas Savienības darbību 63.panta pirmajai daļai.**

Ar cieņu
tiesībsardze

Karina Palkova

¹¹⁷ Atbildes raksta 2.3.punkts.